

Výběr inspirativních osobností roku 2024

ROZHOVORY

ekonews.cz

ALEŠ DAMM | FERDINAND LEFFLER
ROMAN KOUTEK | MARIE BOURNE

KLÁRA ŠIMÁČKOVÁ LAURENČÍKOVÁ
MICHAL THOMES | PAVLA WERNEROVÁ

NATÁLIA PAŽICKÁ

Slíbila jsem sama sobě,
že už si z fast fashion nikdy
nic nekoupím

Ekonews

Milé čtenářky, milí čtenáři,

příští rok oslavíme pět let od chvíle, kdy jsme s Veronikou Němcovou v Mlýnské kavárně na Kampě vymyslely Ekonews. Tehdy jsme toužily po webu, kam budeme moci psát hlavně o věcech, které nám přijdou důležité. Jednou z těch věcí je dívat se na ekologii z byznysového pohledu. Až nečekaně často se totiž vyplácí chovat se ohleduplně a udržitelně.

Čím více jsme pronikaly do tématu udržitelnosti, tím více jsme objevovaly unikátní příběhy lidí, kteří sdílejí podobnou vizi – pracovat s respektem k přírodě a s ohledem na budoucí generace. Inspirativní setkání s těmito osobnostmi patří k největším radostem naší práce.

S potěšením vám proto doporučuji několik příběhů, které nás v redakci letos oslovily nejvíce.

Děkujeme, že jste byli s námi a že nám pomáháte objevovat nové hlasy, které stojí za pozornost.

Přeji vám příjemné a podnětné čtení a těším se na další rok plný příběhů, které nás společně inspirují k důležitým změnám – ekologickým, společenským i osobním.

Martina Patočková
šéfredaktorka Ekonews

Obsah

6 Ferdinand Leffler

Někteří lidé jsou nervní i z toho, že padá listí, říká zahradní architekt

24 Klára Šimáčková Laurenčíková

Musíme zaručit, že každé dítě, které krizovou linku vytočí, se také dovolá, tvrdí zmocněnkyně pro lidská práva

42 Natália Pažická

Když jsem začala řešit fast fashion, nikdo ten pojem neznal, dnes je to nadávka, říká greenfluencerka

56 Michal Thomes

Offspring zatím nepřemluvíme k tomu, aby přijeli na kole, říká šéf festivalu Rock for People

68 Marie Bourne

Historické bakterie a viry se vrací kvůli globálnímu oteplování, uvádí lékařka

78 Roman Koutek

Protestující zemědělci se bojí, že vláda naplní svůj program. Mně vadí, že jej neplní dost, říká sedlák

88 Pavla Wernerová

Projížďka na slonech nebo velbloudech je pro mě tabu, uvádí propagátorka udržitelného cestování

102 Aleš Damm

První česká solární parkoviště jsou dražší než fotovoltaické elektrárny, ale zájem o ně je, tvrdí šéf společnosti Greenbuddies Charging

FERDINAND LEFFLER

Někteří lidé jsou nervní i z toho, že padá listí, říká zahradní architekt

Autor: Irena Buřivalová

„Díky střídání ročních období se můžeme leccos naučit o odcházení a umírání a lépe se s ním sami vyrovnat,“ uvádí zahradní designér Ferdinand Leffler. Obvykle jsou ale zahrady navrženy jeho atelierem Flera plné života. Co za tím stojí? Kvalitně připravená půda, správný mix rostlin a co nejméně trávníku, který vyžaduje údržbu a chemii.

I když právě teď není zrovna zahradnické období, lidé v jeho ateliéru se nenudí. „Rozhodně se nedá říct, že bychom na konci listopadu neměli do čeho píchnout,“ vysvětluje Leffler. „Myslím si, že právě je ten nejlepší čas se zabývat tím, jak zahradu přeměnit. Protože v sezóně mají všichni zahradníci ruce v hlíně, těžko se něco nového vymýšlí. Teď se mohou projít s čajem v ruce po zahradě a rozmyslet si, co tam na jaře chtějí nového vybudovat,“ říká zahradní designér.

Které jsou aktuální trendy z pohledu zahradních architektů? Dlouhodobě se snažím prosazovat, aby lidé nekoukali jen do časopisů a na „pinteresty“, ale spíše se zamýšleli, co jim má zahrada přinést, aby dokonale uspokojila jejich přání a potřeby. Protože s pěkným obrázkem v ruce se často zamilují do představy, která vůbec není jejich. Aktuální trendy v zahradní architektuře jsou podobné jako v oblékání a gastronomii, přibližují se pohodlnosti, příjemnosti, přirozenosti. Zahradní architektura má být harmonizačním prvkem, měla by navodit pocit, který máte například v přirozeném lese.

◀ „Golfový trávník s přesně střiženými ploty – to opravdu není harmonie, ve které chcete žít,“ říká Ferdinand Leffler. Foto: Atelier Flera

Atelier Flera se snaží navrhovat zahrady, kde je člověku příjemně.
Foto: Atelier Flera

Lze toho na zahradě docílit?

Můžeme si to ukázat na extrému, tedy golfovém trávníku s přesně střiženými ploty – to opravdu není harmonie, ve které chcete žít. Na druhé straně spektra je plácek 300 až 400 metrů čtverečních, kde jsou tři stromy, lavička, hluboké trvalkové záhony, bylinné patro a prostor zohledňuje aspekt, který přinášejí čtyři roční období. Nesmíme zapomenout ani na ekologický přístup. Dnes už se chemie v zahradě pomalu stává sprostým slovem. My po ní saháme, až když nejde nic jiného. Dalším nešvarem je dešťová voda stékající do kanalizace, místo abychom ji zachycovali. Takže prosazujeme zodpovědný přístup k dešťové vodě i k půdě. V minulých letech bylo obvyklé, že se ornice při stavbě domu překryla, zničila a vy jste o to zlato, které vzniká desítky tisíc let, přišli.

Dnes už se chemie v zahradě pomalu stává sprostým slovem. My po ní saháme, až když nejde nic jiného.

To je běžná praxe?

Je to běžné a doufám, že si developeři třeba přečtou náš rozhovor a zamyslí se nad tím, že by bylo dobré v rámci stavby uložit ornici na stranu a pak ji vrátit zpět. Bohužel se to velmi často neděje. Někdy se dům nepodaří výškově dobře umístit, dochází k navážkám a násypům. Následně zjistíte, že stavební firma neváhala překrýt ornici jílovými navážkami. Když rostliny zasadíte do jílu, možná přežijí, ale nebudou vypadat dobře, budou jen živořit.

Na vašem webu jsou zahrady naopak reklamou na život. Prozrad'te, co do půdy sypete?

Do půdy nesypeme nic, jen o ni pečujeme, aby byla zdravá. Jde spíše o správnou volbu rostliny na místo, kam patří. To je chybička, která se často v československých zahradách dělá. Přijdete do zahradnictví, všechno tam kvete, oni vám schválně všechno připraví hned u vchodu, vy to koupíte a pak se na své zahradě smutně díváte, že rostliny chtějí podmínky, které tam třeba vůbec nemáte.

Naštěstí jsou i zahradnictví, která vás provedou výběrem skrz čtyři roční období. Ideální stav je mít k sobě také dobrou knihu, zahradníka nebo zahradního architekta. Když rostlině dobře připravíte půdu a nezavřete ji pod netkanou textilií, pod kterou půda hnije a zapáchá, odvděčí se. Netkané textilie do zahrad jsou mimochodem velký podvod a zabiják zdravé půdy. Někteří obchodníci je lidem vnucují pod záminkou toho, že nebudou muset plít. Když ale vysadíte správné množství trvalek, tak po dvou letech krásně zarostou, zapojí se a nebudete se o ně muset vůbec starat. My trvalkové záhony ani nehnojíme. Občas je musíte zalít, to je jasné.

Co děláte v případě, že přijdete k rodinnému domu či projektu, kde ornici odvezli a půda je špatná?

Občas je stav je takový, že jsme nuceni navézt. Když si mají lidé za několik desítek až stovek tisíc pořídit rostliny, tak je do toho neutěšeného stavu nemůžete nasázet. Takže najedou bagry, navezou šterky, komposty, písky a mícháme dohromady, aby půda dostala nějakou konzistenci a začala dýchat. Až pak do ní sázíte. Je to obrovská investice, ale zahrady, které tento základ nemají, nikdy nebudou vypadat dobře. Stroje stojí spoustu peněz a nepříjemné na tom je, že investice není hned vidět. Lidé jsou připraveni koupit velký strom za 20 tisíc korun, ale zeminu, za kterou utratí třeba 100 tisíc, je složitější obhájit. Setkávám se naštěstí i s developery, kteří se to snaží dělat dobře a také se tím rádi pochlubí, protože díky tomu prodají byty draž.

Lpějí lidé na květinách, které znají a jsou všude?

Všichni milují levandule, hortenzie, růže, starší ročníky pivoňky, to jsou prostě kytky, které každý pozná a všichni si je pamatují. Ono není divu. Před pár lety se v podstatě nic jiného nakoupit ani moc nedalo. Dnes je tu velký trend druhově pestrých trvalkových záhonů, bavíme se o tom, že záhon o velikosti dvou až tří metrů čtverečních může mít 12 až 15 druhů kytek. My na to máme školy, vůbec se nedivím, že to lidé neznají. Od toho je tu zahradní architekt nebo zahradník.

Kdy vlastně propukl trvalkový fenomén? Souvisí to s klimatickou změnou, protože trvalky jsou méně náročné?

▲ Do zahrad podle atelieru Flera nepatří velké plochy trávníku, které spotřebují spousty energie. Foto: Atelier Flera

Trend přišel z Nizozemska, Belgie a Anglie a za trvalkovou vlnou stojí hlavně Nizozemec Piet Oudolf. Už před dvaceti, pětadvaceti lety začal kombinovat trvalkové výsadby stepního a prérijního charakteru. Nádherné kombinace, které se zkraje uplatňovaly mimo jiné v severoamerických zahradách. Na tuto vlnu jsem já osobně velmi ochotně naskočil. Zahradám takové výsadby dodají lehkost, pohyb a jsou plné živočichů na rozdíl od „devadesátkových“ zahrad. Ty byly u nás často postavené na zakrslých jehličnanech, rododendronech a statické zeleni. V roce 1999 jsem poprvé v USA viděl dobře použité trvalkové výsadby a okamžitě mě to okouzlo. Troufám si říct, že se svým atelierem třiceti architektů tento typ energie v zahradách úspěšně prosazují. Mimochodem v Česku jsme v tom určitě dál než většina Evropy.

Která zahrada vás v dětství nejvíce formovala?

Nejvíce si pamatuji tu kolem rodinné chalupy na Šumavě, uprostřed lesa, louky, potok. Když jsem v rámci profesního růstu najednou došel k tomu, že by mě bavilo dělat pohodlné a organizované zahrady s pří-

rodními principy, tak jsem se k tomu vlastně vracel. Protože trvalkové záhony evokují pocit louky, to, co potkáváte v přírodě. Tam nevyzdvihujete hortenzii jako princeznu dopředu, ale prezentujete celistvost záhonu. Pak mě také formovala babiččina prvorepubliková zahrádka na Břevnově, vystříhané kordony z jabloní, čisté zeleninové záhonky, betonové cihly, původní dlažby. To mě bavilo, i když to nebyla ryze okrasná zahrada. Byla pěkná a funkční.

Kde se vůbec v 80. a 90. letech vzala v zahradách ta učesanost až sterilita?

Někteří lidé přišli k penězům a ve stylu Bolka Polívky ve filmu Dědictví aneb Kurvahošigutntag si chtěli splnit sen o luxusní zahradě. Když procházeli v Německu kolem obchoďáků, tak před nimi byly šterkové plochy s jehličnany a oni si mysleli, že to je ta zahradní architektura. Často se inspirovali i kolem dálnic a čerpacích stanic, což nemá se soukromou zahradou nic společného. Nehledě na to, že tenkrát naše okrasné školky byly proslulé právě zakrslými jehličnany. Máme u nás vyšlechtěných spoustu kultivarů. Proto jsou zahrady té doby plné tújí, cypřišů a zakrslých borovic. Na zahradách jste také tehdy často narazili například na sádrového lva, fontány – lidé prostě nevěděli, s čím se ztotožnit, hledali se. Teď už si to sedá do polohy, kde v popředí stojí člověk, kterému se má v zahradě dobře žít.

Dnes lidi zajímají trendy, jako je wabi-sabi, hnutí hygge či ikigai soustředěný na životní uspokojení a smysluplnost. Myslím si, že v tomto ohledu žijeme v hezké době na skvělém místě. Máme prostor se zabývat tím, co nám dělá dobře.

Vstupuje do toho i ekologie, touha po přirozenosti? Kdy se začaly věci měnit?

Tak před deseti, patnácti lety. Dnes lidi zajímají trendy, jako je wabi-sabi (směr z japonské estetiky, který hledá krásu věcí v jejich pomíji-

vosti a nedokonalosti, pozn. aut.), hnutí hygge (dánský přístup založený na užívání si krásy všednodennosti, pozn. aut.) či ikigai soustředěný na životní uspokojení a smysluplnost. Myslím si, že v tomto ohledu žijeme v hezké době na skvělém místě. Máme prostor se zabývat tím, co nám dělá dobře.

Jdete na to přes funkce, které od zahrady lidé očekávají, co v ní chtějí dělat?

Nemůžete lidem nutit venkovní kuchyň, když neradi vaří. Stejně jako nebudu projektovat saunu někomu, kdo do ní chodí jednou ročně. Ale když vidíte, jak se lidem rozzáří oči, když si představí, že budou sami mimo dům i v zimě, bez dětí, tak je to trefa do černého. Investice 200 až 500 tisíc korun je pak naprosto v pořádku.

Mluvíme tu o poměrně vysokých částkách, pro koho vlastně pracujete?

My zahrady projektujeme. Řádově 130 tisíc korun stojí studie, dalších 130 tisíc prováděcí dokumentace, podle které se zahrada bude realizovat. Jestli nakonec bude stát 300 tisíc, nebo čtyři miliony, záleží na tom, co tam klient chce. Mě dneska i docela vzrušuje představa, že za námi někdo přijde a řekne, že má na zahradu pár stovek tisíc korun a chce změnu.

Když se rozhodnu, že budu mít biotopické jezero, tak bude stát milion, stejně jako bazén. Někdo si ale může udělat radost jen tím, že si na zahradě vysadí pár ovocných stromů. Jakmile dokončíme projektovou dokumentaci, pomůžeme klientovi najít dodavatele a chodíme na kontroly. Ale zůstáváme na straně klienta. Pokud bychom byli zároveň realizátory, tak jsme trochu ve střetu zájmů. Někdy se stane i to, že klient chce naprojektovat ideální variantu, přičemž říká, že má půlku života na to, aby ji realizoval. Díky našemu projektu ví, kam patří skleník, kam kurník pro slepice, nemusí je ale stavět hned. Ta koncepce je skvělá mapa, byť na dalších dvacet let.

Stává se často, že se někdo nechce vzdát rostliny, která se do prostoru podle vás nehodí?

"Vzrušuje mě představa, že za námi někdo přijde a řekne, že má na zahradu pár stovek tisíc korun a chce změnu," uvádí Ferdinand Leffler. Foto: archiv

S tím musíme samozřejmě pracovat. To víte, že občas přijdete na zahradu, kde jsou úplně nevhodné stromy, třeba ginkgo biloba. To je oblíbený strom v českých zahradách, lidé ho sázejí, je líbivý. A když vám třeba klient ještě k tomu řekne, že ho sázel, když se mu narodil syn, je to úplný konec. Víte, že už ho nikdy neporazí. Přitom ginkgo biloba nepatří do naší krajiny. Je to charakterově velice výrazný exotický strom, který neposkytuje stín. Mně se líbí, ale jen když ho potkám v Asii.

Byl bych rád, aby na každé zahradě byly stromy. Zní to banálně, ale stromy na spoustě zahrad chybějí.

S tím se asi budeme setkávat čím dál častěji, že se k nám budou některé teplomilnější rostliny dovážet, že?

S většími teple a suchy dostávají více prostoru stromy, které to vydrží. Třeba akáty, které byste si do krajiny nevysadili, protože jsou brutálně invazivní. Ale do městského prostředí kolikrát právě akáty nebo jim příbuzné druhy projektujeme, protože vydrží městské podmínky současnosti. To víte, že bychom tam radši viděli lípy, javory a kaštiny, jenže ty by tam dnes nepřežily. I jako architekt musíte přemýšlet nad tím, jak se klima bude za deset, patnáct let vyvíjet.

Sázíte třeba lupiny. Ty jsou ale vnímány jako invazivní, ne?

V rámci volné krajiny invazní rostliny jsou problém, musíte být extrémně citliví. Ono invazních je spousta rostlin, třeba i třapatky, netýkavky, šípatky nebo některé druhy šalvějí, které se dnes běžně sázejí. Neplatí to tolik ve městě, tam si můžete dělat leccos. Na venkově ale mohou tyhle agresorky utéct a nakonec zabírají niku jiným rostlinám, které do dané lokality patří.

Co na zahrady naopak doporučujete?

Třeba oblíbený muchovník – je to sice dnes taková módní dřevina, ale právem. Je skvělá, i když ve městech začíná v posledních letech více

chytat plísně. Je potřeba přemýšlet, aby to na stanovišti trochu profukovalo. Tento stromokeř je skvělý, protože se na podzim barví, má chutné plody a moc hezký tvar. Co se stromů týká, sázíme rádi například jeřáby, jilmy, existuje spousta zajímavých a odolných javorů, osobně mám v českých zahradách rád i břízy nebo lísky, pokud nejsou v rodině alergie. Na větší zahrady mám velmi rád duby. Do menších zahrad naopak okrasné jabloně, ale i klasické ovocné stromy. Třeba hrušeň má krásný tvar a v zahradách jí to sluší.

Které rostliny na zahradu patří každopádně?

Já bych byl rád, aby na každé zahradě byly stromy. Zní to banálně, ale stromy na spoustě zahrad chybějí. Tím nemyslím zakrslou katalpu s kulatou korunou, tahle „lízátka“ nemají se stromy nic společného. Naopak do zahrad nepatří velké plochy trávníku, které vám spotřebují šílené energie, vody a často potřebují i chemii. Lidem ve svém online kurzu Žijte ve své zahradě doporučuji, aby se zamysleli nad tím, kolik přesně trávníku potřebují. Měl by tam být jako prvek, a ne vyplnit veškerý prostor, se kterým si nevědí rady.

Co bývá při jednání s klienty největší výzvou?

Velká výzva je často sladit partnerský pár investorů. Přichází muž se ženou, každý má trochu jiné představy, o kterých si doma tolik nepopovídali, a pak najednou u stolu cítíte, že každý chce trochu něco jiného. A někdy jdou zájmy i proti sobě. Partnerská terapie je součástí schůzek. Důležité je také správně odhadnout, aby to bylo finančně přijatelné, ne v úrovni, kam vůbec nedosáhnou. To je dnes hodně těžké, protože práce šly cenově nahoru. Skoro vždy se stane to, že je zahrada dražší, než si mysleli. To je asi nejproblematictější část našeho vztahu. Také je potřeba zhodnotit jejich časové možnosti – zvláště lidí z města, kteří nikdy zahradu neměli, těm nesmíme naložit.

Není vámi projektovaná zahrada časem bezúdržbová, když se záhony zapojí?

Troufám si říci, že může být nízkoúdržbová. Pokud se rozhodnete, že ka-

▲ Atelier Flera se snaží navrhovat zahrady, kde je člověku příjemně. Foto: Atelier Flera

ždou kytku budete opečovávat, aby zůstala na stejném místě, plus minus ve stejné velikosti, tak vám to může dát hodně práce. Ale když tomu dáte volnost přírody, tak se to začne porovnávat a jedna přetlačí druhou. To je ovšem povahová věc, s tím nic neuděláte, někteří lidé jsou nervní i z toho, že padá listí.

Proč?

Já si myslím, že jsou to lidé, kteří mají rádi věci pod kontrolou. Vnímám to. Když najednou opadává třeba magnolie, tak si neumějí užít to odcházení, umírání. Takové to japonské wabi-sabi, téma smrti, pomíjivosti, které v zahradě potkáváte na každodenní bázi. Pořád to prostě není rozjuchaná diskotéka jako na konci června. A některé lidi to znervózňuje.

Jak vnímáte v zahradě udržitelnost?

Specificky zahrady pro developery jsou dnes často „zatížené“ různými

typy certifikací, například BREEAM. Takže jsme pořád v kontaktu i s komisařem, který nám naše volby schvaluje. Já jsem za to rád, že se to děje. Udržuje to developery v nějakém standardu, dělají věci, jak mají. Jiná věc je, že ten poslední stavitel či zahradník to může celé zkazit realizací, pokud záměr nepochopí. Příkladem je téma prokořenitelných boxů pro stromy, kde mají spoustu místa i v městském prostředí a dobře v nich prosperují. Když ten box někdo špatně poskládá nebo ho neudělá správně, případně použije levný nevhodný substrát, tak je celá investice zmařená. Ta vize musí prosáknout až k poslednímu řemeslníkovi. Pro nás je to mantra i u soukromých zahrad.

Co exotické dřevo na terasy, které obhajujete?

Nerad bych to „spláchl“ tím, že tvrdé tropické dřevo do českých zahrad nepatří. Má trvanlivost i 25 let, když jsou prkna dobře položena, což je mimochodem často podceňované a po stránce trvanlivosti teras nejbolestivější místo. Oproti tomu český modřín má trvanlivost kolem šesti, sedmi let. Rozdíl je tedy velikánský a je otázka, jak vypadá při pakovaných výměnách uhlíková stopa toho modřínu. Určitě bych nedal exotické dřevo na Šumavu nebo do Krkonoš, tam nepatří. Každý dodavatel nám na ně předá certifikát, že se nejedná o plundrování pralesů, ale je pravda, že čím kratší řetězec od těžby ke klientovi, tím uověřitelnější takový certifikát bude. I z toho důvodu osobně nejradši ze všeho sáhnu po lokální dřevině nebo kamenu.

Udržitelnost je pro vás také zahrada bez chemie?

Já slovu udržitelnost dávám ještě jinou konotaci. Pro mě to znamená, že dokážu něco udržovat, dokážu se o zahradu starat. Trvalkový záhon v místě, kde nikoho nezajímá, není udržitelný. To jsou vyhozené peníze za realizaci i údržbu. Po této stránce mě baví dánská Kodaň. Tam nevidíte ve veřejném prostoru zbytečnou věc. Jde o přiměřenost, kterou tady zatím moc neumíme.

Co ještě vás napadne v kontextu s městským veřejným prostorem?

Zrovna ty rozsáhlé trvalkové výsadby už jsou dnes v Praze podle mého názoru nadužívané. Celkově mám problém s tím, že řada veřejných ploch

není pro lidi, nejsou místa, která vylákají lidi ven, aby si tam sedli. Když se budeme držet Prahy, kterou znám nejlépe, tak třeba Stromovka je excelentní. Kam se hrabe Central Park. Na druhou stranu kolikrát potkám park, kde je to více o samotné architektuře, ale chybí mi tam člověk a jeho měřítko. Přitom veřejný prostor, to jsou takové „naše zahrady“. Slouží nám, měl by nám denně přinášet radost a nabídnout funkce, které v zahradách hledáme.

Můžete být konkrétnější, jak toho docílit?

Chybějí lavice, po trávnících se nesmí chodit, scházejí cesty, místa k zastavení, piknikové stolky. Do veřejného prostranství by se u nás mělo sázet mnohem více stromů. Ať si každý zajede třeba klidně do té Kodaně, půjčí si tam kolo a podívá se, jak to může vypadat, když lidé žijí ve městě. V Kodani se třeba s auty nepárají, nenápadně bez většího humbuku se tam umazávají parkovací místa, nikoho se na nic neptají. U nás je ještě stále auto králem veřejného prostoru. To se musí změnit. ■

“

**SLOVU UDRŽITELNOST
DÁVÁM JEŠTĚ JINOU
KONOTACI. PRO MĚ TO
ZNAMENÁ, ŽE DOKÁŽU NĚCO
UDRŽOVAT, DOKÁŽU SE
O ZAHRADU STARAT.
TRVALKOVÝ ZÁHON V MÍSTĚ,
KDE NIKOHO NEZAJÍMÁ, NENÍ
UDRŽITELNÝ. TO JSOU
VYHOZENÉ PENÍZE ZA
REALIZACI I ÚDRŽBU.**

FERDINAND LEFFLER

Zahradní designér a zakladatel ateliéru Flera. Se svými kolegy navrhuje zahrady, ve kterých se podle jeho slov krásně žije. Veřejnost ho zná především jako propagátora zahradní architektury, autora knih a moderátora TV pořadu Ferdinandovy zahrady. V neposlední řadě také jako učitele a průvodce online kurzy, ve kterých majitele učí si zahradu svépomocí navrhnout, vybudovat a osadit jedlými rostlinami.

"Když vidíte, jak se lidem rozzáří oči, když si představí, že budou sami mimo dům i v zimě, bez dětí, tak je to trefa do černého" říká zahradní architekt.
Foto: archiv

A portrait of a woman with long dark hair and blue eyes, wearing a red jacket and large gold earrings. She is smiling slightly. The background is a blurred interior with a window and bookshelves.

KLÁRA
ŠIMÁČKOVÁ
LAURENČÍKOVÁ

Musíme zaručit, že každé dítě, které krizovou linku vytočí, se také dovolá, říká zmocněnkyně pro lidská práva

Autor: Barbora Postránecká

Kdysi u sebe měla krizový telefon a vodila ženy do utajených bytů. Dnes vládní zmocněnkyně pro lidská práva Klára Šimáčková Laurenčíková prosazuje zákaz fyzických trestů na dětech a také zákon o domácím násilí a vysvětluje, proč je dobře, že nově zahrnuje všechny čtyři jeho podoby: fyzické, psychické, sexuální i ekonomické.

Před dvaceti lety jste pracovala pro organizaci Charita ČR. Starala jste se o že-ny, jež čelily sexualizovanému násilí. Bylo to tehdy poprvé, kdy jste se s tématem násilí ve vztazích setkala? Pracovně ano, osobně jsem se se vztahovým násilím a násilím páchaným v rodinách setkala o mnoho let dříve. Chodila jsem na základní školu v Mostě, bylo mi asi sedm a zjistila jsem, že mého nejlepšího kamaráda často krutě bije jeho maminka. Byla to samoživitelka se dvěma malými kluky a dnes, po všech zkušenostech, které jsem za ty roky nabrala, si dokážu představit, jak musela být přetížena a s největší pravděpodobností bez jakékoli podpory.

Jak jste zjistila, že ho máma bije?

Jednou jsem s ním šla ven, byl hrozně uplakaný a nechtěl mi říct, co se stalo. Po velmi dlouhém naléhání mi pak řekl, že se chce někam schovat. Zalezli jsme do křoví, on si vyhrnul tričko a ukázal mi na zádech velké podlitiny s tím, že mu to udělala máma šňůrou od žehličky.

▲ Bití dětí s sebou nese riziko rozvoje závislostního chování, riziko rozvoje duševních onemocnění a horšího prospěchu ve škole. Ilustrační foto: Andrew Angelov

Pamatujete si, jak jste tehdy zareagovala?

Zeptala jsem se ho, jestli mu můžu nějak pomoci. Odpověděl mi, že by potřeboval obejmout. Tak jsem ho v tom křoví objala a on zasyčel, protože ho to bolelo. Pak už jsme o tom spolu ale nikdy nemluvili. Když jsem to doma říkala svojí mámě, odpověděla mi na to, že asi zlobil, a tak si to zasloužil. Krátce na to se odstěhoval a zmizel mi ze života. Před pár lety mě napadlo, že ho zkusím najít na sociálních sítích. Našla jsem ho včetně pár fotek, které tam měl. Vypadal na nich mnohem starší, působil poničeně. Zjistila jsem, že sedí už poněkolkáté ve vězení za prodej drog a má dítě, které nevidí vyrůstat.

Co na tomto příběhu lze ukázat?

Z mnoha výzkumů víme, že bití dětí s sebou nese riziko rozvoje závislostního chování, riziko rozvoje duševních onemocnění, riziko horšího prospěchu ve škole, předčasných odchodů ze vzdělávání a také riziko, že si neosvojíme dobré regulační mechanismy a nenaučíme se

pracovat se svými emocemi, stresem, vztekem. Je potřeba si uvědomit i to, že děti reálně nemohou ovlivnit, do jakých podmínek se narodí, avšak tyto podmínky zásadně ovlivní celou jejich budoucnost.

Asi po třech letech jsem si uvědomila, že už se začínám emočně vypínat, abych dokázala unést to, co od žen slyším.

V pracovní rovině jste se pak s násilím setkala, když jste nastoupila do Charity ČR. Co přesně jste tam dělala?

Pracovala jsem tam jako sociální pracovnice. Byla jsem v kontaktu s klientkami, které se nedobrovolně dostaly do sexbyznysu. Souběžně se nám ozývaly ale i ženy, které čelily domácímu nebo vztahovému násilí. Tehdy jsem měla možnost zblízka vnímat jejich příběhy. Velká část z nich byly holky, které vyrostly v hodně složitém prostředí.

Například?

Spousta z nich prošla dětskými domovy, někdy za sebou měly zkušenost se sexuálním zneužíváním ve své původní rodině či jinde. Zejména pokud odcházely v osmnácti z ústavní péče, neměly vůbec nic, žádnou podporu; opravdu často jen s igelitkou a pár drobnými přijely do Prahy na hlavní nádraží. Nevěděly, kam jít, a někdo jim tady nabídl „práci“. Nebyly tudíž schopné dobře zavčas rozklíčovat rizika a velmi rychle se dostaly do začarovaného kruhu sexuálního a pracovního vykořisťování a také ekonomické závislosti.

Jak se k vám ženy dostávaly?

Třeba tak, že je policie osvobodila z nějakého klubu, kde byly drženy proti své vůli, anebo třeba utekly a dozvěděly se o nás. Měli jsme krizový telefon, na který volaly i ženy, které chtěly odejít z násilného vztahu a potřebovaly poradit, jak to udělat.

Co jste konkrétně dělala vy?

Kromě jiného jsem měla na starosti krizový telefon. Doprovázela jsem ženy třeba do nemocnice. Mnohé z nich měly psychosomatické problé-

▲ Transparent v kanceláři nezávislé organizace Konsent. Foto: Kateřina Hefler

my, byly paralyzované a bylo pro ně velmi obtížné do té nemocnice i jen dojít. Některé klientky byly cizinky, takže bylo potřeba, aby v nemocnici dobře porozuměly tomu, co je čeká. Doprovázela jsem je i do utajeného azylového bydlení a jezdila je pak navštěvovat. Pomáhala jim, aby se stabilizovaly, nabízela jsem jim sociální poradenství, zajít na úřad práce a obecně pak orientaci v systému služeb. Někdy s nimi byly děti – o ty bylo také nutné se postarat, protože i ony byly svědky, či dokonce oběťmi domácího násilí.

Pomáhala jste ženám, které si musely projít opravdu těžkými věcmi. Předpokládám, že krizový telefon zvonil často v noci. Jak moc náročné to bylo pro vás?

Hodně. Byla jsem často ve věku těch klientek, tehdy mi bylo pětadvacet. A je pravda, že jsme byli velmi malý tým a museli jsme zvládat větší spektrum rolí. Zároveň to byla velmi cenná zkušenost. Hodně jsem se toho na-

učila a dozvěděla o tom, co systém umí a kde jsou naopak jeho slabiny.

Znovu a znovu bylo například potřeba lékařům a zdravotníkům vysvětlovat, jaké jsou specifické potřeby této skupiny, na co dát pozor, abyste zabránila sekundární traumatizaci obětí.

Jak dlouho jste to dělala?

Asi po třech letech jsem si uvědomila, že už se začínám emočně vypínat, abych dokázala unést to, co od žen slyším. Velká část klientek přicházela s opravdu hroznými příběhy – byly znásilňované, mučené, někde držené a omezované na své svobodě a potřebovaly to, co zažily, někomu odvyprávět. Tehdy jsem si uvědomila, že i lidé, kteří mají takovou práci, potřebují dobrou péči včetně supervizí, aby nevyhořeli. Rovněž je potřeba dostatečná personální kapacita v těchto týmech. Ale bavíme se o situaci před dvaceti lety, dneska je to lepší.

Dokážete zpětně říct, co vás tehdy nejvíc bilo do očí ohledně systémové péče v této oblasti?

Velmi mě frustrovalo, že náš systém s oběťmi sexualizovaného a domácího násilí nepočítal. Znovu a znovu bylo například potřeba lékařům a zdravotníkům vysvětlovat, jaké jsou specifické potřeby této skupiny, na co dát pozor, abyste zabránila sekundární traumatizaci obětí. Stejně to bylo i s policií, sociálními pracovníky... Pamatuji si, jak jsem kolikrát musela opravdu rukama, nohama zdravotníky přibrzďovat a vysvětlovat, že klientka potřebuje velmi dobře porozumět tomu, proč je například nezbytné, aby byla před zákrokem úplně oholená. Pokud několik let v kuse prožíváte sexuální násilí, může pro vás být i takový požadavek extrémně ohrožující.

Máte pocit, že to už dneska je lepší?

Určitě se to posunulo dopředu, a to díky aktivitě nevládních organizací,

zejména ProFem, ROSA a ACORUS, které tyto profesionální skupiny už roky proškolují. I my sami jako Úřad vlády jsme loni proškolili stovky policistů, sociálních pracovníků a zdravotníků na téma domácího, vzta-hového a sexuálního násilí.

Co se naopak za těch dvacet let příliš neposunulo?

Přetrvávající dluh cítím zejména ve funkční a kvalitní multidisciplinární spolupráci. To znamená, že kolem klienta existuje tým provázaných zdravotních a sociálních služeb, v případě dětí i školských služeb, které rozumí tomu, jaké jsou důsledky násilí na duševní a fyzické zdraví, na školní úspěšnost. Je nutné, aby tyto služby fungovaly jako opravdu pevná síť podpory, kterou nikdo takzvaně nepropadává a která se dokáže rychle aktivizovat. Nemusíte se pak složitě dopátrávat, kde tyto služby hledat, ani se obávat, že o nich nic nevíte. Nebo o nich víte, ale kvůli velké vytíženosti vás nemohou přijmout.

Stejně tak nám v Česku chybějí dětská krizová centra. Ta jsou dneska na mnoha místech republiky akutně nedostupná. Přitom pokud někdo prožije velké trauma, je vyděšený, emočně zraněný, tak musí dostat rychlou odbornou pomoc.

Existuje síť intervenčních center, dnes fungují maximálně dvě v každém kraji. Stačí to?

Nestačí. Navíc nedokážou pokrýt poptávku po včasné krizové specializované pomoci pro oběti násilí – to jsou například případy, kdy je žena znásilněná. Stejně tak nám v Česku chybějí dětská krizová centra. Ta jsou dneska na mnoha místech republiky akutně nedostupná. Přitom pokud někdo prožije velké trauma, je vyděšený, emočně zraněný, tak musí dostat rychlou odbornou pomoc.

Ještě něco dalšího je potřeba změnit?

Sice se zlepšuje edukace, včetně širší veřejnosti, která stále lépe chápe nepřípustnost násilí a dopad na oběti, ale u dětí je potřeba ještě zabrat. Proto jsem ráda, že je v Poslanecké sněmovně ve druhém čtení novela občanského zákoníku, kde se mluví o nepřípustnosti fyzických trestů. Na konkrétních příbežích dětí vidíme velmi mnoho stejných průsečíků. Jedním z nich je, že děti velmi dlouho vůbec netušily, že to, co zažívají, je násilí a to je nepřípustné. A že mají právo vyhledat pomoc. Proto je potřeba jasně deklarovat, že tolerance k násilí páchanému na dětech je nulová. Zároveň je třeba tlačit na to, aby služby pro děti byly dostupné, nízkoprahové a variabilní. Pro někoho je jednodušší někam jít, pro jiného zavolat na Linku bezpečí. Musíte ale kromě jiného zaručit, že každé dítě, které krizovou linku vytočí, se také dovolá.

Všechny děti, které se chtějí s něčím svěřit, se dneska nedovolají?

Ne, dnes je odbavené zhruba každé druhé dítě, což je velký problém. Důvodem je nedostatečné financování. Z údajů, které máme, vyplývá, že část těch, kteří se nedovolají, to zkusí znovu. Ale zhruba jedna třetina dětí, které se nedovolaly, to už znovu nezkusí. Přitom víme, že když už se dítě rozhodne, volá na Linku bezpečí a chce s někým cizím mluvit o tom, co prožívá, tak se častokrát jedná o velmi vážné věci, jako je násilí, sexualizované násilí, zneužívání, těžká šikana či velké psychické problémy, sebevražedné tendence. Opravdu si nemůžeme dovolit v této naprosto zásadní oblasti nemít dostatek kapacit pro děti v krizi.

Zranitelnou skupinou jsou i senioři. Jaká je podpora pro ně, pokud se stanou obětmi násilí?

I jich se téma domácího a vztahového násilí velmi týká a bohužel to není malý fenomén. Je třeba mluvit o tom, že existují linky telefonické krizové pomoci, které se specializují přímo na ně. Důležité je i to, aby byl k dispozici dostatek služeb, které mohou jezdit za nimi domů, protože mohou mít problém s mobilitou. Z organizací, které se jim věnují, bych zmínila Elpidu a Život 90. A stejně tak je třeba myslet na handicapované – i ti mohou být oběťmi násilí.

Do Sněmovny se nedávno dostal nový zákon o domácím násilí. Kdo ho inicioval?

Zákon o domácím násilí jsme připravovali několik let ve spolupráci s Nadací Vodafone a IKEA a s ROSA centrem pro ženy.

Není úplně obvyklé, že by byznys vstupoval do přípravy zákona. Co konkrétně firmy dělaly?

Mimo jiné dávaly finanční podporu organizacím, aby měly kapacitu ten zákon chystat. Snažily se rovněž rozhýbat ostatní v byznysu, aby se k této snaze připojili. Tak vznikla ve spolupráci s Úřadem vlády, nevládními organizacemi a byznysem i Charta proti domácímu násilí, kterou k dnešnímu dni (rozhovor se uskutečnil na konci září) podepsalo už několik desítek partnerů od ministerstev přes Českou poštu a Letiště Václava Havla až po ČSOB nebo Kooperativu.

Zákon zavádí jednotnou definici toho, co to domácí násilí je. Nově jsou v ní zahrnuté všechny čtyři podoby násilí, což je fyzické, psychické, sexuální a ekonomické

Co zákon o domácím násilí přinese nového?

Z hlavních změn bych zmínila to, že se má prodloužit doba vykazání z domácnosti ze současných deseti dnů na čtrnáct (jde o dobu, na kterou má Policie ČR právo násilnou osobu vykazat ze společného obydlí, pakliže odhalí domácí násilí, pozn. aut.). To je praxe obvyklá ve světě. Oběť tak dostane více času se stabilizovat, vyhledat pomoc. Dále zákon nově nařizuje povinnost, aby policie zabavila násilníkovi v momentě vykazání z bytu zbraň, a to jakoukoliv, nejen stříelnou, ale třeba i dýky, dlouhé nože, meče a podobně. Další změna je, že soud bude muset nově přihlížet k faktu, že v domácnosti docházelo k domácímu násilí v momentě, kdy rozhoduje o svěření dětí do péče a také o společném majetku. A co je velmi důležité, zákon zavádí jednotnou definici toho, co to domácí násilí je. Nově jsou v ní zahrnuté všechny čtyři podoby násilí, což je fyzické, psychické, sexuální a ekonomické.

“

**JE POTŘEBA SI UVĚDOMIT
I TO, ŽE DĚTI REÁLNĚ
NEMOHOU OVLIVNIT,
DO JAKÝCH PODMÍNEK SE
NARODÍ, AVŠAK TYTO
PODMÍNKY ZÁSADNĚ
OVLIVNÍ CELOU JEJICH
BUDOUCNOST.**

Objevilo se něco, o čem se v rámci přípravy zákona diskutovalo a nepanovala na tom shoda? Diskutovalo se – zejména v meziresortním připomínkovém řízení – o tom, zda se má stanovit, že násilí už je ta jedna první facka. Nakonec se to povedlo prosadit.

Proč je to důležité takto definovat?

Zásadní argument je, že pokud „jen“ jednu fackou vnímáte jako násilí, tak systém na to může hned reagovat: nabízet pomoc, intervenci či programy pro původce násilí, kteří se mohou naučit, jak s vlastní agresí zacházet. Tím vším vytváříme velmi účinnou prevenci eskalace násilí. Když násilí probíhá dlouhodobě, oběť se z toho vždy jen velmi složitě dostává. A dopady dlouho prožívaného násilí na psychické i fyzické zdraví jsou mnohem hlubší.

Existuje mnoho důvodů, proč je dobré ratifikovat. Jedním z nejdůležitějších mi ale přijde fakt, že by to byl důležitý vzkaz pro samotné oběti: že nám na tomto tématu záleží, že nám na nich záleží.

Opravdu se dnes stává, že na jednom místě republiky vyhodnotí policie nebo orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) nějaké chování jako násilí, kdežto někde jinde nad tím mávnou rukou? Přesně k tomu dochází. Na jednom místě v tom OSPOD vidí riziko, zprostředkovávají proto krizovou pomoc, zatímco na druhé straně republiky řeknou, že to násilí ještě není, protože se neděje dlouho. Další důležitá věc, kterou už jsem zmiňovala, je snaha postihnout všechny čtyři aspekty násilí. Často se stávalo, že oběť byla například vydíraná, zstrašovaná, ekonomicky omezovaná, ale dokud tam nebylo fyzické násilí, tak na to nikdo nereagoval.

Jak v tomto kontextu vnímáte Istanbulskou úmluvu?

Jako trvale vyslovený závazek České republiky, že chceme na problematice prevence násilí v blízkých vztazích pracovat odteď už napořád, systematicky a bez ohledu na to, jak budou vypadat další vlády, kdo bude ve Sněmovně a jestli tohle téma zrovna bude, anebo nebude aktuálně prioritou lidí, co budou zrovna u moci.

Ze své pozice jezdíte i mimo hranice Česka, setkáváte se s lidskoprávními organizacemi a zahraničními kolegy. Do jakého světla nás otálení nad ratifikací Istanbulské úmluvy ve světě staví?

Naši mezinárodní partneři a lidskoprávní organizace to nechápou a opakovaně se mě na to dotazují, třeba kolegové z OSN. Ptají se na to i velvyslanci a různé mezinárodní lidskoprávní organizace, proč okolo toho tak lavírujeme, proč tento závazek na sebe nechceme vzít. Existuje mnoho důvodů, proč je dobré ratifikovat. Jedním z nejdůležitějších mi ale přijde fakt, že by to byl důležitý vzkaz pro samotné oběti: že nám na tomto tématu záleží, že nám na nich záleží. ■

KLÁRA ŠIMÁČKOVÁ LAURENČÍKOVÁ

Vystudovala speciální pedagogiku na Pedagogické fakultě UK. Založila Českou odbornou společnost pro inkluzivní vzdělávání (dnes se jmenuje Society for all). V letech 2009 až 2010 byla náměstkyní na ministerstvu školství. Pracovní zkušenost má i z ministerstva zdravotnictví, kde měla na starosti agendu dětského duševního zdraví. V letech 2011 až 2022 byla ombudsmankou na FAMU. Od května 2022 je vládní zmocněnkyní pro lidská práva. Za svou podporu změn v oblasti inkluzivního vzdělávání se v roce 2016 stala doživotní členkou globální sítě sociálních inovátorů Ashoka Fellow. V roce 2019 dostala cenu Nadace Olgy Havlové.

"Opravdu si nemůžeme dovolit v této naprosto zásadní oblasti nemít dostatek kapacit pro děti v krizi.," uvádí Klára Šimáčková Laurenčíková. Foto: Kateřina Hefler

A portrait of a young woman with light brown hair pulled back, blue eyes, and a slight smile. She is wearing a colorful, patterned sweater. The background is a blurred indoor setting with a staircase and a dark metal railing.

"V Číně jsme chodily na castingy
a fotily úplně bizarní modely, třeba
infantilní pyžámka s kačenkami
a další nevkusné věci," uvádí Natália
Pažická. Foto: Kateřina Hefler

NATÁLIA PAŽICKÁ

Když jsem začala řešit fast fashion, nikdo ten pojem neznal, dnes je to nadávka, říká greenfluencerka

Autor: Zuzana Keményová

Natália Pažická začala s influencem o udržitelnosti před pěti lety. Její první video Every Individual Matters mělo na sociálních sítích přes milion zhlédnutí. Dnes je osmadvacetiletá Slovenka nejsledovanější osobností svého druhu na českých a slovenských sítích, jen na Facebooku a Instagramu má přes 150 tisíc sledujících

Coby bývalá modelka Natália Pažická rozebírá především téma fast fashion, ale i plastové znečištění nebo klima. Věří, že její osvěta má výsledky. „Když jsem začala na Slovensku řešit téma fast fashion, nikdo ten pojem ani neznal. Dnes už je to nadávka,“ říká.

Setkává se ale i s lidmi, kteří ji na sítích hejtují. „Nahrála jsem video a někdo se začal navážet do plastové lampy za mnou, že jsem pokrytec. Lidé si často z neznalosti neuvědomují celý rozměr problému,“ podotýká Pažická.

V šestnácti letech jste coby modelka navštívila Čínu, což odstartovalo vaši propagaci udržitelnosti v módě. Co jste tam zažila? Až do té doby jsem si myslela, že problémy kolem fast fashion se týkají jen čínských značek, šmejdů, které se prodávají na tržnicích. V Číně jsme chodily na castingy a fotily úplně bizarní modely, třeba infantilní pyžámka s kačenkami a další nevkusné věci. Ani se neprodávaly v běžných obchodech, jen na různých trzích. Nenapadlo mě ale, že zboží

vyráběné zcela neekologickým a nehumánním způsobem se prodává i v seriózních obchodech, v nákupních centrech v Evropě. Když jsem to zjistila, byla jsem v šoku.

To se stalo zhruba před dvanácti lety, mně bylo šestnáct a v té době se na Slovensku vůbec téma fast fashion neřešilo. Nevycházely o tom žádné články, nikdo neměl informace. Ale plně jsem to pochopila, až když jsem šla studovat módu do Amsterdamu na vysokou školu. Pustili nám tam dokument The True Cost o skutečné ceně oblečení z fast fashion. Vystoupil před námi ředitel školy a řekl: Vy jste nastupující generace, která bude mít možnost tohle změnit. Tehdy jsem si řekla: Jdu a budu to měnit.

Existuje taková pomůcka: Když si kupuji v obchodě oblečení, mám se nejprve sám sebe zeptat “Obleču si to alespoň třicetkrát?”

Co jste udělala jako první?

Dupla jsem si a slíbila sama sobě, že už si z fast fashion nikdy nic nekoupím. Časem jsem pochopila, že se dá dělat víc, ale s tehdejšími vědomostmi to bylo nejvíc, čeho jsem byla schopná.

Jak přistupujete k rychlé módě teď?

Princip rychlé módy spočívá v tom konzumovat co největší množství oblečení a využívat je co nejméně. To oblečení není kvalitní, nemá vydržet dlouho, máte je nosit jen chvíli, než se změní trend a koupíte si nové oblečení. Máte se do obchodu vrátit co nejdříve a znovu nakupovat. Když ale jeden kus nosíme dlouho, myšlenka fast fashion se ztrácí. Mám například stále ve skříni věci, které jsem si koupila v patnácti letech ve fast fashion obchodech, pořád je nosím a budu je nosit, dokud to půjde. Některé kousky jsem si dala přешít či opravit, protože i podpora těchto služeb je podle mě důležitá, a to i když za cenu opravy dnes můžete mít

A black and white photograph of a woman with short, dark hair, sitting on a wide stone staircase. She is wearing a textured, short-sleeved, cropped top and a matching skirt. She is looking directly at the camera with a neutral expression. To her left, a dark metal staircase railing with ornate scrollwork runs diagonally across the frame. The background shows the continuation of the staircase and a building facade with vertical lines.

Greenfluencerka Natália Pažická
před svým bytem v pražských
Dejvicích. Foto: Kateřina Hefler

věc novou. Je to celková změna myšlení.

Existuje taková pomůcka: Když si kupuji v obchodě oblečení, mám se nejprve sám sebe zeptat „Obleču si to alespoň třicetkrát?“ Často tomu tak není. Teď třeba měla Beyoncé koncert a všichni chtěli mít outfity speciálně pro tuto příležitost. Značky nás učí, že jejich zboží je tak laciné, že je v pořádku obléct si věc jen jednou. Jim to totiž v byznys modelu takhle vyhovuje.

Začínala jsem na povrchu, plastovým znečištěním a rychlou módou, ale brzy jsem si uvědomila, že jakmile chcete zkoumat nějaké téma udržitelnosti hlouběji, automaticky se k tomu začnou nabalovat další témata sociální, klimatická a tak dále.

Nakupujete v obchodech rychlé módy i teď?

Ne, už osm let jsem si tam nekoupila ani ponožku. Ale je to spíš tím, že jak už se tomu delší čas věnuji, nechci do tohoto byznysu lít peníze a našla jsem si jiné zdroje. Hodně například nakupuji v second handech, kamenných i online, případně od kamarádek. Chodím na swapy, podporuji udržitelné certifikované značky, tedy ty, které mají důkaz třetí strany o udržitelné výrobě. A také kupuji u lokálních značek, které jsou tak malé, že certifikát získat nemohou, ale znám jejich způsob výroby.

S greenfluencingem jste začala před pěti lety, kam jste se od té doby posunula?

Začalo to myšlenkou, že na každém jednotlivci záleží, sledovalo mě tehdy tisíc lidí. Tedy neměla jsem žádné velké publikum. Začínala jsem na povrchu, plastovým znečištěním a rychlou módou, ale brzy jsem si uvědomila, že jakmile chcete zkoumat nějaké téma udržitel-

nosti hlouběji, automaticky se k tomu začnou nabalovat další témata sociální, klimatická a tak dále. Nedá se zůstat jen při jedné věci, je to propojené. I proto jsem aktivní v mnoha různých neziskovkách a organizacích, které ani nejsou primárně zaměřené na ekologii.

Na Instagramu máte dnes skoro 90 tisíc sledujících, na Facebooku 56 tisíc. Myslíte si, že máte sílu měnit jejich chování?

Myslím, že mám. Když jsem začala na Slovensku řešit téma fast fashion, nikdo ten pojem ani neznal, dnes už je to nadávka. Na začátku jsem byla exot, lidé si mysleli, že jsem divná a média na to nereagovala. Postupně se o téma udržitelnosti v módě začínají novináři zajímat a je běžné, že mě pozvou. Mám pocit, že jsem snad byla ve všech vysíláních na Slovensku. Prostě tohle téma už není abstraktní, lidé si uvědomují, že má dopad na kvalitu jejich života.

A ožívají se mi i z firem. Stačí, když je ve firmě jeden nadšenec a přesvědčí vedení, aby mě tam pozvalo na přednášku. Je fajn pak po čase vidět, co všechno se v té firmě posunulo. Když jsem uveřejnila své první video, žák základní školy domluvil ve své třídě, že se vysílalo během vyučovací hodiny. Vysokoškoláci mě zmiňují ve svých magisterských a bakalářských pracích. Vnímám, že lidé posunují informace ode mě dál. Má to mnohem větší dopad, než jsem si kdy myslela, a to mi dělá velkou radost.

Dělala jsem například rozhovor pro DVTV a český europoslanec Zdechovský řešil na Twitteru, že se mám víc usmívat.

Setkáváte se i s kritikou, takzvanými hejty?

Zpočátku jich bylo hodně, pak se to hlavně na Instagramu trochu uklidnilo. Na Facebooku ale cítím, že jaká je nálada ve společnosti, takové jsou i reakce na témata, která řeším. Souvisí to i s aktuální politickou situací na Slovensku. Setkávám se tam s výhrůžkami a stupňují se, reakce jsou násilnější. A čím déle jsem v Čechách, tím víc se množí i hejty od Čechů.

Greenfluencerka
Natália Pažická
s fenkou Ufkou.
Foto: Kateřina Hefler

Kvůli čemu vás kritizují?

Dělala jsem například rozhovor pro DVTV a český europoslanec Zdechovský řešil na Twitteru, že se mám víc usmívat. Myslela jsem, že už jsme za touto fází a že to u vás bude inteligentnější. Komentáře také často směřují k tomu, že jsem žena, která si dovolí vyprávět o těchto tématech. S kamarádkou jsme udělaly takový pokus – napsaly jsme stejný příspěvek z mužského a ženského účtu. U ženského příspěvku se strhly sexistické poznámky, u mužského se kritiky objevilo mnohem méně. Zajímavé také je, že se lidé naváží nikoli do toho, co říkám, ale spíš do mě jako do osoby. Vždy je lehčí napadnout konkrétního člověka než zdrojovat fakta, psát na ministerstva a zpochybňovat informace, které ten člověk říká.

Nejvíce hejtů jsem ale zažila kvůli tomu, že lidé mají pocit, že pokud řešíte environmentální témata, musíte být stoprocentně dokonalí ve všem.

Co konkrétně řeší na vaší osobě?

Jak vypadám, jak mluvím nebo mého přítele, kterého také zahrnují do svých příspěvků. To je totiž jednoduché. Co se týče faktů, vždy uvádím zdroj, takže je jasné, že jsem si to nevycucala z prstu, i proto lidé fakta napadají méně. Faktických připomínek mi chodí velmi, velmi málo. Nejvíce hejtů jsem ale zažila kvůli tomu, že lidé mají pocit, že pokud řešíte environmentální témata, musíte být stoprocentně dokonalí ve všem.

Někdo si mě třeba fotil v supermarketu, že kupuji sušenky v jednorázovém obale. Co by to ale znamenalo? Když nejste stoprocentně dokonalí v angličtině, ani se ji neučte? Nás greenfluencerů je málo, dělá to opravdu jen pár lidí. A myslím, že je to právě kvůli strachu, že pokud sami nebudou dokonalí, lidé je odsoudí. Pracuji i v několika neziskovkách, a když chceme po influencerech, aby se zapojili do nějaké kampaně, vysloveně nám napíší, že se nezapojí, protože nechtějí, aby je lidé veřejně

hejtovali. Ale to je nesmysl. Každá snaha se počítá a má efekt.

A byla jste někdy environmentálně dokonalá?

Měla jsem období, kdy jsem byla veganka, nakupovala jsem jen v bezobalových obchodech, ale hodně mě to ubíjelo. Nahrávala jsem pak video, kde za mnou stála plastová lampa. A někdo se začal navážet do té lampy, že je z plastu, že jsem pokrytec. Nebo mi píší, jestli mi nevadí, že natáčím na iPhone, který se vyrábí v Číně. To je docela extrém. Lidé si neuvědomují celý rozměr toho problému, že pokud nežijete v jeskyni, totálně odpojení, tak tyhle věci prostě musíte používat. Pointa není být dokonalý, ale snažit se tam, kde se dá.

Dá se říct, že vás greenfluencerství živí?

Mám ziskové i neziskové aktivity a upřímně řečeno, ani to nerozlišuji. Mnoho obsahu, který tvořím na sociální síť, není spolupráce, tedy není ziskový. Hodně také přednáším ve firmách, školách, na festivalech, někdy za peníze, ale i zdarma. A tyhle přednášky nerozlišuji podle zisku, přednáším pro každého stejně. Různě moderuji nebo jsem porotkyní, opět za finanční odměnu i bez ní. A vedle toho pracuji pro několik organizací, třeba pro občanské sdružení Klíma ťa potřebuje. Mám prostě spoustu enviro aktivit a živí mě všechno dohromady.

Kývla byste na spolupráci s firmou ze sekce fast fashion nebo jiné, která nepatří mezi udržitelné značky?

Zajímavé je, že mě často oslovují firmy nebo reklamní agentury s otázkou, jak mají komunikovat dané environmentální téma. Nechtějí, aby to vyznělo jako greenwashing, a vědí, že to téma umím odkomunikovat tak, aby to greenwashing nebyl. A jdou na to velmi opatrně, protože jsem známá tím, že mám velmi přísná pravidla. Takže agentury už když mě oslovují, vědí, že ta spolupráce bude podle mě. Celkově v marketingovém prostředí vnímám velký posun od šíření laciného greenwashingu až po to, že se agentury přijdou poradit, případně chtějí spojit s nějakým klimatologem či enviro odborníkem. Přesto mi chodí nabídky od komerčních nebo ultra fast fashion značek, které s udržitelností nemají nic společného.

A co jim odpovídáte?

Na začátku jsem k tomuhle byla hodně kritická a cítila jsem se skoro až uraženě, když mi taková nabídka přišla. Teď mám ale jiný postoj. Nyní to využiji a napíšu jim, ať mi pošlou všechny informace o tom, v jakých podmínkách vyrábějí. Snažím se je dostrkat, aby tyhle informace sháněly, aby cítily, že je tu poptávka tyhle věci zjišťovat. A pak jim třeba napíšu: Kvůli tomu a tomu pro mě spolupráce s vámi není možná, ale pokud to zlepšíte a získáte certifikaci, můžete se mi ozvat a budeme se bavit dál. Připravuji pro firmy takovou výzvu a sleduji, jestli se snaží zlepšit. Společenský tlak veřejnosti na firmy je tou silou, díky které se může byznysový sektor posunout. ■

NATÁLIA PAŽICKÁ

Od 14 let se věnovala modelingu, později začala o módě blogovat a natáčet videa. Po střední škole odjela studovat na Fashion Institute v Amsterdamu. Propaguje udržitelný život, domácí módu nebo nakupování z druhé ruky a spolupracuje se značkami, které mají sociální a environmentální výsledky. Stojí za podcastem Fashion Session, ve kterém odhaluje, kdo, kde a jak vyrábí oblečení. V roce 2021 ji časopis Forbes zařadil do žebříčku 30 pod 30 v kategorii Sociální inovátoři a veřejná správa. Žije trvale Praze se svým přítelem.

“

**POINTA NENÍ BÝT
DOKONALÝ, ALE SNAŽIT SE
TAM, KDE SE DÁ.**

A portrait of Michal Thomes, a middle-aged man with short, graying hair and a light beard, looking directly at the camera. He is wearing a dark blue collared shirt. The background is a blurred green, suggesting foliage. A vertical line runs down the center of the image, possibly a page fold.

MICHAL THOMES

"Změřit uhlíkovou stopu festivalu je
poměrně komplexní a náročná
disciplína," uvádí šéf Rock for
People. Foto: archiv.

Offspring zatím nepřemluvíme k tomu, aby přijeli na kole, říká šéf festivalu Rock for People

Autor: Martina Patočková

Největší část uhlíkové stopy hudebního festivalu jde na vrub dopravy kapel na místo. A s tím se moc dělat nedá, popisuje dlouholetý šéf Rock for People Michal Thomes. Šetří proto životní prostředí třeba tím, že skupinám nabízí lokální potraviny a nevozí pro ně avokádo či pivo z Jižní Ameriky.

„Chceme zjednodušit celý systém cateringu. Představte si totiž, že máte 120 kapel na festivalu a z toho třeba 80 pošle své požadavky. Pokud bychom měli udělat úplně všechno, co kapely chtějí, tak to je hrozně neekologické,“ uvádí v podcastu Ekonews Michal Thomes.

Za Rock for People jste si dali cíl být do roku 2030 uhlíkově neutrální, což se asi týká vašich vlastních emisí CO2. Máte už změřenou uhlíkovou stopu?

Už jsme s tím začali, ale zjišťujeme, že změřit uhlíkovou stopu festivalu je poměrně komplexní a náročná disciplína. Jenom vytáhání dat ze všech složek, které se festivalu týkají, je náročné. Troufám si tvrdit, že většinu podkladů už máme. Chybějí nám dvě položky týkající se dopravy zahraničních kapel, jejich tourbusů a jejich cest na festival, ale jsme velmi blízko, abychom měli vstupní data pohromadě. Máme domluvenou firmu Enviros, která nám to zpracovává. Ve chvíli, kdy budou všechna data, budeme mít výchozí bod, od kterého se odpíchujeme k tomu, abychom mohli uhlíkovou stopu vylepšovat.

Tušíte, co bude tvořit největší díl uhlíkové stopy? Asi doprava kapel? Mám obavu, že takhle to bude. Tím, že máme mezinárodní hlavní účinkující, kteří přiletí z Ameriky letadlem a pak cestují po Evropě kamiony, tourbusy, tak to je velká čísllovka, která tam bude něco dělat. Je to přesně ta věc, která patří do Scope 3 (nepřímé emise firmy, pozn. aut.) a kterou můžeme ovlivnit velmi málo. A byť nejsme příznivci offsetování, tak v tomto případě se nabízí a budeme k němu muset přistoupit. Daleko aktivnější budeme u přímých emisí a emisí z energií, kde to máme více v rukou.

Jak se dají ovlivnit kapely? Můžete jim zavolat a říct, jestli by nemohly zvolit ekologičtější dopravu?

Měli jsme v minulosti kapelu, která jela turné na kolech s veškerou aparaturou. To jsou pěkné věci, které ale nejdou na té nejvyšší úrovni. To nejsou Offspring, ty k tomu nepřemluvíme.

Řeší vůbec kapely z vašeho pohledu udržitelnost a to, aby se chovaly zodpovědně?

Myslím, že jo, je to trend. Vidíme to na těch velkých, jako jsou třeba Coldplay, ty se tomuhle tématu věnují.

A ptají se vás? Zjišťují, nakolik udržitelný jste festival?

Hlavně jsme aktivní v komunikaci my. Kapely posílají ridery, kde vám napíší, co chtějí v šatně jíst, pít, jaké potřebují vybavení. V letošním roce jsme ale vytvořili návrh, který jim posíláme a kde říkáme: „Vy po nás vždycky něco chcete, pivo z Mexika, avokádo nebo hovězí steak z Argentiny, ale my chceme jít jinou cestou. Chceme vám nabídnout lokální věci.“ Chceme zjednodušit celý systém cateringu, protože si představte, že máte 120 kapel na festivalu a z toho třeba 80 pošle své požadavky. Pokud bychom měli udělat úplně všechno, co kapely chtějí, tak to je hrozně neekologické. Takže se soustředíme na to, aby akceptovaly naše podmínky, jako jsou lokální dodavatelé, potraviny, společný catering s ostatními kapelami. Uvidíme, jaká bude úspěšnost této iniciativy, ale zatím jsou reakce pozitivní.

Udržet festival s desítkami tisíc návštěvníků v čistotě není jednoduchá záležitost. Přesto na odpadky povalující se na zemi na festivalu nenarazíte. Pytle na recyklaci papíru, plastu, hliníku, skla a bioodpadu jsou rozmístěny po celém areálu. Foto: Kateřina Hefler

Za jeden z nejzelenějších festivalů se považuje Shambala v Anglii. Jeho pořadatelé tvrdí, že snížili uhlíkovou stopu asi o 90 procent, jedou plně na obnovitelné zdroje, odbourali maso a ryby. Je tohle budoucnost i u nás?

Tohle je určitě cesta, která se nám líbí. Ale typově Rock for People a Shambala jsou jiné festivaly, Shambala je alternativnější, nemají tam velké hvězdy jako my. Proto se snažíme pozitivně motivovat a někdy i restriktivně.

Jak restriktivně?

Třeba stánkařům zakazujeme určité druhy sortimentu. Nechceme, aby ve středu Evropy byly mořské plody, které se vezou přes tisíc kilometrů, a pokud už tu jsou, tak ať jsou z udržitelných chovů a lovů. Takže nařizujeme poměrně dost podmínek stánkařům, co by měli dělat, třeba aby neměli produkty s palmovým olejem. Nebo avokádo. Snažili jsme se ho eliminovat úplně, ale na druhou stranu je to plodina, která je velmi oblíbená, tak aspoň ať je španělské, a ne z Jižní Ameriky. Někdy požadujeme certifikaci původu zdrojů, které stánkaři mají.

Nechceme, aby ve středu Evropy byly mořské plody, které se vezou přes tisíc kilometrů, a pokud už tu jsou, tak ať jsou z udržitelných chovů a lovů.

Stánkaři tedy mají seznam toho, co nemohou prodávat?

Ano, poměrně přísný, ale na druhou stranu i vstřícný v tom, že se jim snažíme třeba radit v tom, jakou použít alternativu. A některé věci tam opravdu máme v rovině „no go“. Týká se to nejen produktů, ale i nádobí, kdy vyžadujeme certifikaci bio nádobí. Jednorázové plasty v areálu nechceme. ■

K dekoraci areálu posloužily
i zbytky z textilní výroby. Foto:
Kateřina Hefler

MICHAL THOMES

Je spoluzakladatelem a ředitelem hudebního festivalu Rock for People, jednoho z největších festivalů v České republice. Pod jeho vedením se akce rozrostla z lokální události na mezinárodně uznávaný festival, který hostí nejvýznamnější jména světové hudební scény. Organizátoři festivalu mají dlouhodobě pronajatý prostor nedaleko Hradce Králové, takže i více přemýšlejí nad tím, jak využívat udržitelné zdroje energie. Zkoumají například to, že by energii produkovali celoročně, ukládali ji a pak spotřebovávali během festivalu.

“

**VY PO NÁS VŽDYCKY NĚCO
CHCETE, PIVO Z MEXIKA,
AVOKÁDO NEBO HOVĚZÍ
STEAK Z ARGENTINY, ALE
MY CHCEME JÍT JINOU
CESTOU. CHCEME VÁM
NABÍDNOUT LOKÁLNÍ VĚCI.**

MARIE
BOURNE

Historické bakterie a viry se vracejí kvůli globálnímu oteplování, říká lékařka

Autor: Valentina Podlesná

Extrémní teploty mají jen v Evropě ročně na svědomí asi 175 tisíc lidí. Vedro však není jediný projev klimatické změny, který se dotýká zdraví. Praktická lékařka Marie Bourne, která již druhým rokem přednáší pro budoucí doktory na 3. lékařské fakultě, upozorňuje i na další rizika.

Které zdravotní problémy se nejčastěji pojí s klimatickou změnou? Dopadů je velmi mnoho. V Čechách nejvíce pociťujeme vlny veder. Velké horko má vliv na kardiovaskulární zdraví, ovlivňuje kvalitu spánku, která má dopad na celkovou imunitu člověka. Vlny veder ovlivňují i duševní zdraví člověka, v těle se například zvedá hladina kortizolu. Lidé se stávají agresivnějšími. Z výzkumu víme, že se během vln veder častěji stávají sebevraždy nebo vraždy, také je vyšší nehodovost. Dopad to má i na respirační nemoci a alergie. Při přírodních katastrofách, jako jsou například povodně, které vznikají v důsledku klimatické změny, je zase větší riziko epidemií infekčních chorob.

Pak jsou tu důsledky, které se Česka netýkají, jako například zvyšující se hladiny moří a oceánů. V důsledku toho se slaná voda dostává do pitné a zvyšuje její salinitu. Pokud člověk pije tuto vodu, přijímá více sodíku, který zvyšuje krevní tlak. Výrazně tím trpí lidé žijící v Bangladéši. Studie ukazují, že tam mají vyšší tlak a ženy jsou v těhotenství více ohroženy preeklampií (komplikace těhotenství, která je charakterizována zvýšeným krevním tlakem a vysokou hladinou bílkoviny v moči, pozn. aut.).

Objeví se v Česku nějaké další zdravotní komplikace, které zatím nepociťujeme?

Hodně obávaná jsou infekční onemocnění. Už je známo, že v tuzemsku máme komára tygrovaného, který může přenášet horečku dengue. Nedivila bych se, kdybychom tu měli brzy i malárii.

Ale spousty věcí netušíme. Nárůst globální teploty způsobuje tání permafrostu, ze kterého se uvolňují historické bakterie a viry. V roce 2016 zasáhla ve velké míře infekce antrax populaci sobů na Sibiři. Zatím máme štěstí, že v těchto oblastech nežije moc lidí. Ale vůbec netušíme, co se tam skrývá. A z poslední zkušenosti víme, že infekční choroby se díky globalizaci šíří velmi rychle.

Vlny veder ovlivňují i duševní zdraví člověka, v těle se například zvedá hladina kortizolu. Lidé se stávají agresivnějšími.

Sledujete v praxi nárůst pacientů s onemocněními, která souvisejí s vyššími teplotami?

Rozhodně častěji se setkáváme s lymfskou boreliózou. Dříve to byla pouze sezónní nemoc, dnes je to celoroční choroba, se kterou se setkáváme v zimě i na jaře.

Zažili jsme teď poměrně prudké ochlazení. Jak takové teplotní skoky ovlivňují lidský organismus?

Lidé jsou meteosenzitivní bytosti. Největší vliv mají teplotní skoky na krevní tlak. Nejčastěji se to může projevit například bolestmi hlavy nebo únavou, které jsou způsobeny právě tím výrazným rozdílem teplot.

Může se lidské tělo časem vlnám veder a teplotním skokům přizpůsobit?

Člověk je velmi adaptabilní. Můžeme přežít v extrémním horku i zimě, ale máme své limity. Obávám se, že ve světě budou místa, kde již nebudeme moci dál žít. Například v Indii, kde teploty i několik dní dosa-

hují 50 stupňů. Taková horka nejsou slučitelná se životem. V Čechách nás takové extrémy ještě dlouho nečekají, navíc si postupně z fyziologického hlediska budeme na vyšší teploty zvykat. Změní se i naše chování. Například budeme více využívat klimatizace a nebudeme se pohybovat venku v poledních a odpoledních hodinách. Co se ale nezmění, je fakt, že bílkoviny budou nadále denaturovat při teplotách nad 40 stupňů. Tak vysoké teploty poškozují tkáně našeho těla, například srdeční sval a mozek. To se nakonec člověku stává smrtelným.

Zmiňovala jste respirační onemocnění a alergie. Co tyto zdravotní komplikace ovlivňuje?

Při vysokých teplotách je zvýšené i znečištění vzduchu. Lidé, kteří trpí nějakým chronickým respiračním onemocněním, například astmatem, mohou pociťovat zhoršení stavu. Zhoršení alergie zase způsobuje především prodloužení vegetačního období rostlin. Pylová sezóna začíná mnohem dříve a pyly obsahují více bílkovin, které jsou tím alergenem. Je to významný faktor ovlivňující kvalitu života. Existují studie, které propojují horší výsledky dětí ve škole se silnou pylovou sezonou. Děti se hůře soustředí a jsou unavenější. Není to jen o kýchání a rýmě, alergie má dopad na celý život.

Při analýze úmrtnosti v období velkých požárů v Severní Americe se ukázalo, že nejvíce ohroženými byli lidé trpící schizofrenií.

Lidé trpící alergiemi také celosvětově přibývá.

Tento jev pozorujeme dlouhodobě a shoda pouze na jedné příčině není. Nejvíce přijímaná je hygienická teorie, tedy že žijeme v prostředí, které je příliš čisté. Děti tím pádem nejsou ve styku s přirozeným znečištěním, a když se setkají s nějakým alergenem, jejich tělo reaguje přehnaně. To je ta alergie.

Existují skupiny lidí, kteří jsou obzvláště zranitelní vůči dopadům klimatické změny na zdraví?

Nejčastěji se jedná o osoby se zhoršenou imunitou. Nejpřirozeněji jsou to skupiny seniorů a dětí od narození do pěti let. Dále potom lidé, kteří již zdravotní znevýhodnění mají – například trpí nějakou kardiovaskulární chorobou. To jsou typické rizikové skupiny.

Znevýhodnění jsou ale také lidé, kteří pracují venku, jako jsou zemědělci nebo dělníci. Ti jsou ve velkém riziku kvůli vlnám veder, ale i jiným jevům počasí. Dále jsou ohroženy těhotné ženy, kterým hrozí větší riziko předčasného porodu, nebo dokonce potratu.

A je potřeba zmínit i osoby, které trpí psychickými poruchami. Při analýze úmrtnosti v období velkých požárů v Severní Americe se ukázalo, že nejvíce ohroženými byli lidé trpící schizofrenií. Tato skupina lidí měla úmrtnost zvýšenou až o 300 procent. Léky, které tato skupina užívá, snižují schopnost termoregulace a zároveň je kvůli nemoci pro ně obtížné vůbec velké horko rozpoznat.

Změní se i naše chování. Například budeme více využívat klimatizace a nebudeme se pohybovat venku v poledních a odpoledních hodinách.

Lidé trpící schizofrenií tedy nerozpoznají, zda je jim horko?

Nerozpoznají to na mentální úrovni, ale ani fyziologicky. Jejich tělo nereaguje adekvátně na teploty. Například se nepotí tak, jak by mělo.

Které preventivní kroky mohou jednotlivci podniknout, aby snížili rizika?

Sledovat obecná doporučení, která jsou založená na faktech. Jde o šest pilířů – zdravý spánek, zdravá strava převážně rostlinného původu, pohyb, snižování neřestí, zlepšování vztahů a snaha o snížení stresu. Tahle doporučení vůbec nejsou o klimatické změně. Jsou o lidském zdraví obecně, ale ono to spolu souvisí. Například ježdění na kole nebo chůze pěšky je aktivní pohyb, který prospívá našemu tělu, ale zároveň

šetří emise z dopravy. Strava převážně rostlinného původu je méně náročná na zdroje, méně zatěžuje planetu a zároveň snižuje riziko kardiovaskulárních nemocí nebo například rakoviny tlustého střeva.

Myslíte si, že je dostatečná osvěta – jak mezi lékaři, tak pacienty – ohledně zdravotních rizik spojených s klimatickou změnou? Obecně se o tomto tématu moc nemluví, ale snažíme se to měnit a téma zviditelňovat. Již druhým rokem přednáším na 3. lékařské fakultě ohledně změny klimatu a jejího vlivu na zdraví. V rámci Klimatické koalice rozjíždíme i program e-learningu pro praktické lékaře. Bylo by fajn, kdyby se o toto téma zajímalo více i ministerstvo zdravotnictví.

Jaká je odezva ze strany studentů na předmět „Dopady klimatické a ekologické krize na zdraví“?

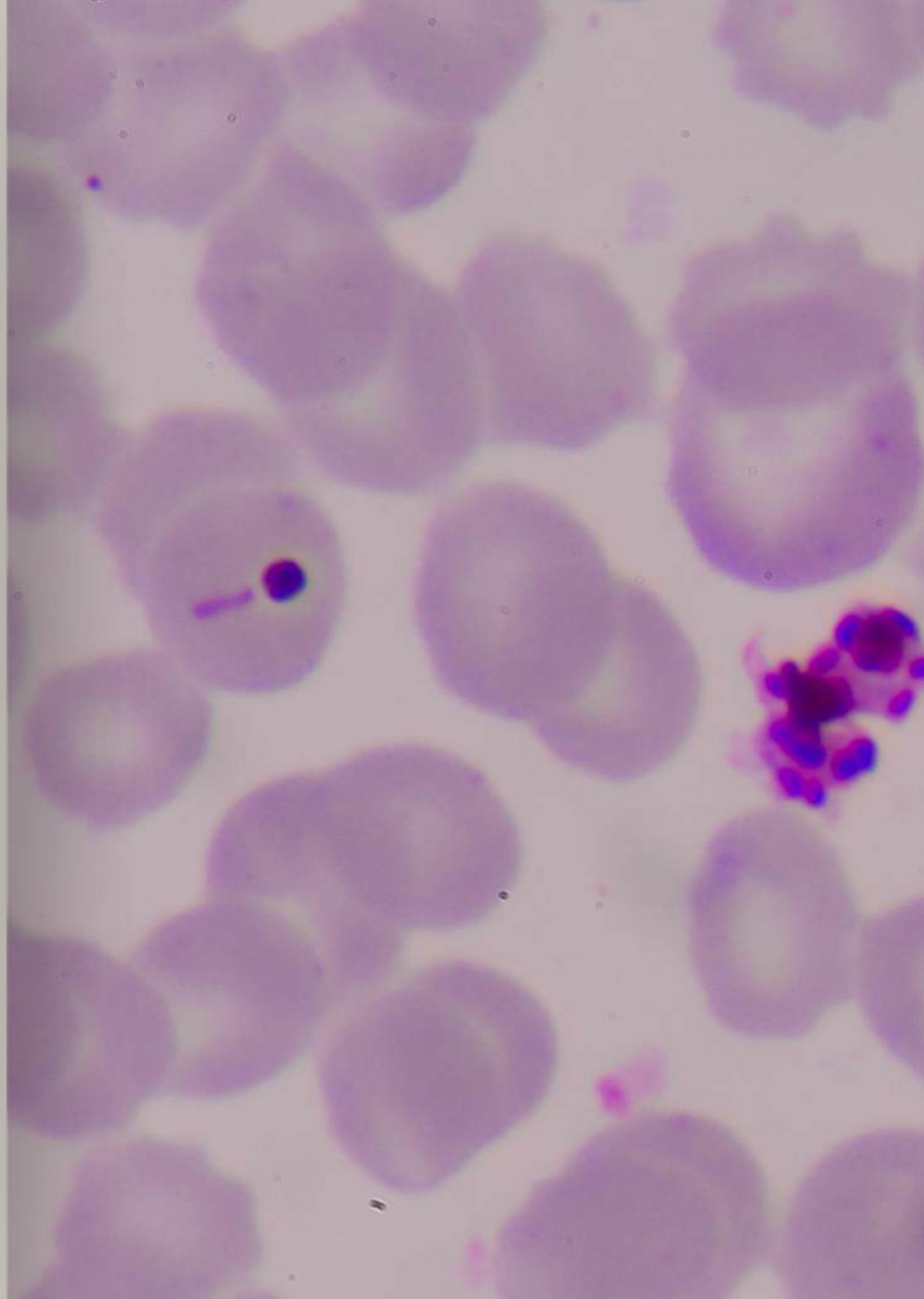
Zájem o předmět je velký. Minulý rok se nám naplnil, letos je to podobné. Mladí lidé již s tímto tématem vyrůstají. Zda klimatická změna probíhá, pro ně není vůbec otázka. Ví, že se to děje, a chtějí vědět, jaké dopady to bude mít pro ně jako budoucí doktory.

A ze strany fakulty?

Začínali jsme to učit trochu mimo systém, ale letos už spadáme pod kabinet praktického lékařství a máme silnou podporu vedení. Obecně se na 3. lékařské fakultě děje více progresivních věcí ve srovnání s jinými fakultami. Možná i to, že náš předmět učíme právě na 3. fakultě, a ne jinde, na to poukazuje. ■

Nejnebezpečnějším původcem malárie je prvok zimnička tropická (*Plasmodium falciparum*), který se vyskytuje v tropech Afriky, Asie i Ameriky. ➤

Foto: toeytoey2530

MARIE BOURNE

Studiu všeobecného lékařství se Marie Bourne začala věnovat v Anglii na Hull York Medical School. Na nizozemské Univerzitě v Leidenu následně studovala magisterský obor stárnutí a gerontologie. V současnosti přednáší na 3. lékařské fakultě v Praze a pracuje jako praktická lékařka v Armádě spásy. Také je součástí skupiny Doctors for Future, která se spolu s platformou Klimatická koalice snaží o zviditelnění tématu vliv klimatické změny na zdraví člověka.

“

**LIDÉ JSOU
METEOSENZITIVNÍ
BYTOSTI. NEJVĚTŠÍ VLIV
MAJÍ TEPLTNÍ SKOKY NA
KREVNÍ TLAK.**

ROMAN
KOUTEK

Protestující zemědělci se bojí, že vláda naplní svůj program. Mně vadí, že jej neplní dost, říká sedlák

Autor: Irena Buřivalová

Při protestech zemědělců z března roku 2024 jde podle Romana Koutka jen o zájmy velkých zemědělských holdingů a o snahu vydo-
být si další peníze. „Image zemědělců se s každým dalším protestem
jen zhorší,“ je přesvědčen Koutek. Veřejnosti je známější jako Sedlák
z Hané a zároveň je členem republikového představenstva Asociace
soukromého zemědělství ČR (ASZ ČR), která se k aktuálním pro-
testům Agrární komory ČR a Zemědělského svazu ČR nepřidává.

Jste členem ASZ ČR, která se k protestům nepřipojila. Co na ně
říkáte?

Podle mě se má vždy jednat s relevantními lidmi, kteří mohou změny
ovlivnit. Je lepší sedět s ministrem nebo náměstkem u stolu než
anonymně vyřvávat někde na náměstí a nahánět k sobě různé skupiny
a jednotlivce, kteří se situaci snaží zneužít pro své záměry. Nebudu
jmenovat, každý si pod tím může představit někoho jiného, ale jde
například o různé dezinformátory.

Zemědělský svaz ČR se chlubil tím, že protesty podporuje téměř 78
procent lidí. Co si o tom myslíte?

Nemyslím si, že mají takovou podporu. Ptal jsem se jich v nadsázce,
jestli dělali průzkum jen u svých členů, protože to tak vypadá. Vůbec
nebudu komentovat protest v Praze a kdo na něm vystupoval, s nimi
bych určitě spojovaný být nechtěl. becně si myslím, že je rozdíl, jak
jsme jako zemědělci vnímáni v Česku třeba ve srovnání s Rakouskem,

Německem či Francií. Tam podporu mají. Je to i kvůli struktuře
hospodářství a tomu, jakým vývojem v tu-zemsku zemědělství prošlo –
to odtržení selského stavu od reálného života, kolektivizace. Každou
další naplánovanou stávkou, která proběhne, bude image ještě horší. My
bychom přitom potřebovali veřejnost dostat na naši stranu, aby každý
rád zajel na farmu místo do supermarketu.

Lepší životní prostředí chceme asi všichni, ale ne všechny cesty jsou správné a splnitelné.

Jak to podle vás skončí?

Doufám, že ústupky nebudou, protože některé ty nápady, které Agrární
komora se Zemědělským svazem prezentují, jsou mimo realitu. Pořád je
vnímám jako zástěrku. Jde jen o boj o další peníze a zrušení redistribuční
platby (podpora pro prvních 150 hektarů pro každého zemědělce, pozn.
aut.).

Můžete být konkrétnější?

Jde o nastavení redistribuční platby, která z mého pohledu konečně po
třiceti letech přesměrovala dotace na menší hospodářství. Je to jedna
z prvních viditelnějších podpor od 90. let, a ne všichni ji vnímají dobře.
A druhá věc je plán zastropování plateb pro největší agroholdingy s důs-
ledným sledováním jejich propojenosti. Redistribuční platba pomohla
menším, středním ubrala přibližně stejně jako těm největším, ale
protože velcí mají finanční sílu, tak se jich tolik nedotkla. Takže teď je
potřeba splnit další bod vládního programu – zastropování dotací. Já
jsem na vládu našťvaný právě z opačného důvodu než protestující, a to že
neplní program.

Dalším tématem je daň z nemovitosti...

Jde o změnu daně z nemovitosti, která zasáhne všechny ty, co na země-
dělských pozemcích hospodaří, protože se promítne do výše pachtu
(pronájmu půdy, pozn. aut.). V mém případě kolem Olomouce je to asi

o 1000 korun na hektar navíc. Čím úrodnější oblast, tím vyšší daně, a jsou to citelné peníze. Ale já sám za sebe řeknu, že chápu pozici vlády, která se v rámci konsolidačního balíčku rozhodla, že to zvýší. Bylo jasně řečeno, že to byla těžká dohoda a že z ní neuhnou. V minulém týdnu ministr zemědělství prohlásil, že nechá Ústav zemědělské ekonomiky a informací zpracovat analýzu, jak jsou vysoké daně v Evropě a jestli to náhodou nebylo přehnané. Ale myslím si, že ta analýza dopadne tak, že přehnaně vysoké nejsou.

Řeč je také o přebujelé administrativě. Ta vadí i vám?

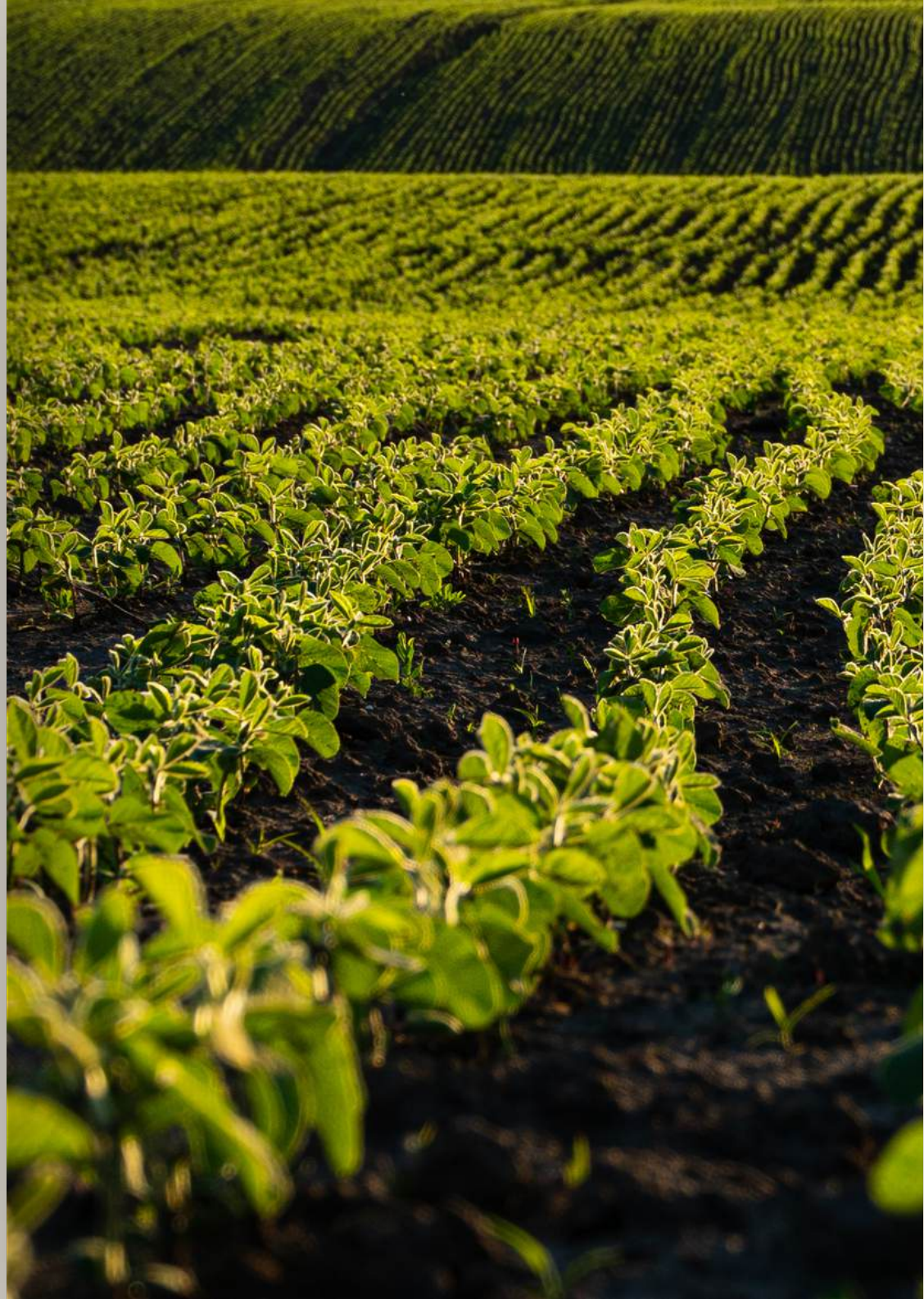
Bohužel v důsledku byrokracie se v zemědělství uchylujeme k nej-jednodušším věcem, které jsou pro nás finančně málo výhodné. Nejjednodušší je zasít obilí, řepku a nemuset vykonávat moc činností – čili poseču, nasypu to na kamion a jede to pryč. Nezatěžuji se dál zpracováním, které je administrativně složité. Jenže ta jednodušší cesta je také víc náchylná na pohyby na trhu. Navrch přicházíme o přidanou hodnotu, kterou bychom mohli dosáhnout zpracováním komodit a prodejem zákazníkům. Je tu jen pár zpracovatelů, stáváme se pěstiteli a chovateli základních komodit, které vyvezeme, a pak dovážíme zpět už zpracované potraviny s vyšší přidanou hodnotou.

Byrokracie blokuje i šetrnější hospodaření?

To bych neřekl. Já třeba vnímám jako špatný krok poslední návrhy Evropské komise, která pod tlakem protestů chce omezit některé neproduční plochy a snížit tlak na střídání plodin. Zkrátka ustupuje z kroků, které měly vést k šetrnějšímu zemědělství. Přitom někdy nás EU „tlačí“ k dobrým věcem. Všechno nejde vnímat jen byznysově. Samozřejmě to částečně bereme jako zásah do svobodného podnikání, ale je dobré si uvědomit, že všechny dotace jsou dobrovolné. A pokud někdo s nimi má takový problém, nechce platbu za šetrnější přístup k životnímu prostředí a nechce dělat remízky, biopásky a podobně, tak ať je nedělá.

Jak se podle vás situace vyvine?

Záleží, jak dopadnou volby do Evropského parlamentu. Je možné, že se

zreální cíle Green Dealu. Lepší životní prostředí chceme asi všichni, ale nevšechny cesty jsou správné a splnitelné. Vedle nastavení nějaké části neprodukční plochy jde i o omezení používání pesticidů a syntetických hnojiv. Za současného stavu bez nich nelze být v ekonomickém plusu.

Stačilo by lépe nastavit přechodná období?

Avizovaný návrh, že máme do roku 2030 snížit o 50 procent spotřebu pesticidů, je nereálný. I když částečně chápu, že cíl musí být ambicióznější, abychom se k němu vůbec přiblížili. Potom je také důležité, odkdy se to počítá, protože od té doby, co jsme v EU, u nás spotřeba pesticidů hodně klesla oproti jiným členským státům. Další kapitolou je omezování oxidu uhličitého. Je otázka, jestli se na zemědělství v tomto ohledu neklade příliš velký tlak, je potřeba se podívat na průmysl, dopravu. Když se hospodaří správně, může být zemědělství uhlíkové i v plusu.

Založil jsem agrolesnickou alej, kde propojuji dřevovýrobu se zemědělským hospodařením, protože to alespoň trochu pozitivně ovlivní místní mikroklima.

Jak hospodaříte vy?

Z pohledu Česka jsem maličký farmář, z pohledu evropského jsem už docela velký. Se ženou hospodařím konvenčně na necelých 80 hektarech, v intenzivní oblasti Hané, v příměstské části Olomouce. Děláme tu běžné komodity, protože ta intenzivní oblast k tomu svádí. Jsou to pšenice, řepka, ječmen, hrách, sója, slunečnice. Třeba se slunečnicí a sójou reagují na klimatické změny. Část produkce zpracováváme, protože máme malou lisovnu oleje, ale je to spíše symbolické množství, které nám pomáhá s propagací. Mívali jsme i krávy, ale tímto směrem šel spíše můj otec. Já jsem byl vždy raději na polích než ve stáji či chlívu. Té havěti, jako jsou slepice, holubi či kachny, máme všude plno, je to menší doplněk, ale ke statku to patří.

Které kroky směrem k šetrnějšímu hospodaření už jste udělal vy sám?

Určitě se snažím o racionální přístup k používání přípravků na ochranu rostlin. Založil jsem agrolesnickou alej, kde propojuji dřevovýrobu se zemědělským hospodařením, protože to alespoň trochu pozitivně ovlivní místní mikroklima. Na papíře mám nakreslené další aleje. Moje priority se samozřejmě v čase také změnily, i kvůli rodině. Pesticidy a herbicidy jsem snížil významně, ale musí nás to živit. Není to žádná dobrovolná činnost na záchranu lidstva.

V objemu dotací problém není?

Rozpočet je kolem 40 miliard korun, což není málo. Peněz je dost, ale jde o to, kam směřují a zda skončí tam, kde by měly, a jestli to přináší, co od toho očekáváme.

Dlouhodobě se dotace tak či tak budou spíše snižovat...

Ano, dílem i proto, že až konflikt na Ukrajině skončí – přičemž doufám, že si udrží svou celistvost – tak Ukrajina bude buď členským státem, nebo v bezcelní unii. Ukrajina je obrovská, stejně jako její produkce, čili v důsledku toho může dojít k zásadní změně zemědělské politiky. Rozpočet se sníží, když zahrneme i jejich území, a podpora pro zemědělce může být rázem poloviční.

Co říkáte tomu, že by farmáři získávali peníze od firem formou uhlíkových kreditů za šetrnější hospodaření, což už některé podniky nabízejí?

To téma teď dost rezonuje. Když opomenou uhlíkové odpustky, které také svým způsobem chápu, tak jedním z velkých plusů v regenerativním zemědělství je poměrně citelné snížení nákladů na produkci. A to je pro mě zásadnější. Sám s touto myšlenkou také koketuji, ale dál bych to zatím nekomentoval. Myslím, že v některých částech země jsme se s intenzifikací dostali už opravdu za hranu. Prvotní impuls musí přijít od sedláka, který si to srovná v hlavě. Další dotace na tento typ zemědělství bych už do toho nemotal. ■

ROMAN KOUTEK

Je člen republikového představenstva Asociace soukromého zemědělství ČR a předsedou Asociace soukromého zemědělství okresu Olomouc. Jeho rodina hospodaří v Topolanech u Olomouce několik generací, s přerušením v období socialismu. V roce 1989 rodina obnovila zemědělskou činnost i chov hospodářských zvířat. K hospodářství nyní patří zhruba 80 hektarů půdy, z čehož víc než polovinu rodina vlastní. V Olomouci-Topolanech se zaměřují na pěstování polních plodin typických pro oblast Hané, specializují se na výrobu, zpracování a prodej olejnin a olejů, zejména ze sóji (GMO free), řepky a slunečnice.

“

VŠECHNO NEJDE VNÍMAT
JEN BYZNYSOVĚ.
SAMOZŘEJMĚ TO ČÁSTEČNĚ
BEREME JAKO ZÁSAH DO
SVOBODNÉHO PODNIKÁNÍ,
ALE JE DOBRÉ SI UVĚDOMIT,
ŽE VŠECHNY DOTACE JSOU
DOBROVOLNÉ. A POKUD
NĚKDO S NIMI MÁ TAKOVÝ
PROBLÉM, NECHCE PLATBU
ZA ŠETRNĚJŠÍ PŘÍSTUP K
ŽIVOTNÍMU PROSTŘEDÍ A
NECHCE DĚLAT REMÍZKY,
BIOPÁSY A PODOBNĚ, TAK
AŽ JE NEDĚLÁ.

Při pobytech v zahraničí
varuje Pavla Wernerová před
nákupem zbytečných tretek.
Foto archiv

PAVLA WERNEROVÁ

Projížďka na slonech nebo velbloudech je pro mě tabu, uvádí propagátorka udržitelného cestování

Autor: Irena Buřivalová

Pavla Wernerová je propagátorkou udržitelnosti v mnoha oblastech od cestování po investice. To vše zaštiťuje svým projektem Za lepší život. Při pobytech v zahraničí varuje před nákupem zbytečných tretek, vyvážení mušlí a atrakcemi se zvířaty. Sama se snaží jezdit na „dovolené s přesahem“, kde uklízí odpadky nebo učí angličtinu.

Kam se letos chystáte vyrazit?

Já jsem největší cestu letos už absolvovala, byla to Kostarika. Byla jsem tam na přelomu ledna a února na třítydenním dobrovolnickém programu s neziskovou organizací Justice for Nature. Program byl zaměřený na uklízení pláží, monitoring velryb, chodili jsme v pralese, pomáhali správcům s úklidem, řezali staré větve, vybírali fotopasti. Mělo to ekologický přesah, zároveň to bylo pro mě strašně zajímavé, protože jsem viděla zvířata v pralese, od ocelotů po menší nosáky.

Co dalšího plánujete?

Ráda se potápím, tak přemýšlím nad kurzem a do budoucna bych to ráda propojila s úklidem v mořích, ale zatím je to mnou neprozkoumaná oblast. Musím nejprve zmapovat, jestli to řeší nějaké neziskovky, aby to nebyla jen turistická návnada a mělo to smysl. Bohužel ne každá „eko“ aktivita má reálný přínos.

Když to zjednodušíme, jak dlouho „udržitelný“ životní styl provozujete?

Asi od mala, ale intenzivně nějakých deset let. Přišla jsem k tomu právě přes cestování. Poprvé na stáži v Indonésii, kde jsem učila angličtinu. Byla jsem zklamaná, že naprosto všude byl odpad v kontrastu s krásnou přírodou. Všechno se tam házelo před dům a pak se odpadky zapálily. Ani ve větších městech neexistoval žádný svoz, recyklace. Byla jsem z toho deprimovaná a říkala jsem si, že nám kazí naše úsilí v Evropě. A pak jsem začala zkoumat, jak funguje recyklace a třídění u nás. Zjistila jsem, že část odpadu vozíme do Asie, takže ani naše řešení není ideální. Šlo hlavně o Čínu, která pár let zpět byla hlavním cílem. Následně Číňané dali dovozu odpadu stopku, když jim to přestalo dávat smysl ekonomicky a zároveň nebyli schopni velká množství odpadu zvládat. Pak se export odpadu přesunul na další země, Indonésii nebo Thajsko.

Je to podobné jako s investováním, studovala jsem ekonomickou školu, ale najednou mi nedávalo smysl, abych v osobním životě řešila ekologii a v tom profesním investovala do fosilních paliv.

Na opravdu vzdálená místa asi musíte letecky, nicméně snažíte se využívat i alternativy?

Někdy člověk musí letět, ale v rámci Evropy využívám autobus nebo vlak. Většina mých dovolených je s přesahem, jde o dobrovolnictví, vzdělávací kurzy. Není to prodloužený víkend do Londýna, protože by byla levná letenka. To jsem za studií provozovala, člověk byl rád, že na ni měl. Ale postupně mi to přestalo dávat smysl, bylo to konzumní, neekologické. Tak či tak, dnes chci v dané zemi strávit nějaký čas, poznat místní.

Jak se to vyvíjelo dál?

Začala jsem zkoumat další věci. Nejprve bezobalový způsob života, omezování plastu, každé téma otevřelo nové. Je to podobné jako s inves-

"Občas využívám i Airbnb,
ale klasické hotely co
nejméně," říká Pavla
Wernerová. Foto: archiv.

tování, studovala jsem ekonomickou školu, ale najednou mi nedávalo smysl, abych v osobním životě řešila ekologii a v tom profesním investovala do fosilních paliv.

Při cestování se tedy primárně snažíte minimalizovat obaly?

Ano, ty jsou asi nejviditelnějším problémem, různé jednorázové obaly od jídla a pití, brčka. Ne vždy se dají recyklovat. Třeba kelímky na kávu jsou směsí papíru a plastu, nedá se s tím nic moc dělat než hodit do směsného odpadu. Třeba letiště jsou plná plastového odpadu. Já si vždy vozila svoji termosku, vodu vylila před kontrolou, a když jsem prošla, tak jsem si ji zase naplnila na toaletách. To samozřejmě v rozvojových zemích není úplně doporučeno. Navíc snažit se minimalizovat plastové odpady je sice důležité, ale když se podíváte na největší znečištění moří plasty, tak statisticky na tom mají hlavní podíl rybářské sítě. Bojovat proti tomu můžeme maximálně tím, že nebudeme jíst ryby a mořské plody. Takže na jednu stranu se řeší volně se povalující plastová víčka na plážích, ale sítě vůbec, protože jde o obří rybářské konglomeráty, které mají velkou sílu.

Jde hlavně o dopady na přírodu, nebo o vlastní dobrý pocit, když cestujete tímto způsobem?

Půl na půl. Třeba to uklízení pláže dopad má. Naše skupina pláž uklidila během dopoledne, přitom to byla věc, kterou místní neřešili několik let. Takže nějaký dopad v tom vidím, stejně jako v tom, že to nutí člověka přemýšlet, posunovat se, nacházet nová témata.

Vnímáte odlišné přístupy k odpadovému hospodářství a ekologii obecně v různých zemích?

Indonésie je problematičtější, mají tam jiné priority. Kostarika je dost progresivní v ochraně přírody, nemají tam třeba vůbec zoo. Představa zvířete zavřeného v kleci je pro ně naprosto bizarní. Takže některé země, které považujeme za méně vyspělé, jsou v tomto ohledu vyspělejší než my.

Jak na dovolené vybírat ubytování, abychom se chovali eticky a ekologicky zároveň?

U dobrovolnického programu to většinou vyřeší za mě, je to součástí programu. V Kostarice se jednalo o organizaci Justice for Nature. Ubytování bývá v jejich sídle nebo ve spolupráci s nějakou místní neziskovkou. Taky strašně ráda spím v hostelech, je to taková seznamka, směsice místních a turistů. Při pobytu v hostelu člověk nikdy není sám, byť sám cestuje. Občas využívám i Airbnb, ale klasické hotely co nejméně.

Využíváte platformu Booking.com?

Je to poslední alternativa, když člověk vůbec neví. Je dobrá pro takový obecný přehled, dá se tam najít i spousta rodinných penzionů. Nejsem na hotelové řetězce, ale pokud je to nějaká chatička nebo srub, tak proč ne.

Co říkáte tomu, jak Booking.com hodnotí jednotlivá ubytování z pohledu udržitelnosti?

Nechápu, jak to funguje, připadá mi to jako takový náhodný generátor. Někdy dají „vlaječku“, někdy ne. Nepochopila jsem vůbec jejich metodu, určitě bych se podle toho prioritně neřídila. Já často využiji Booking.com, abych si udělala představu, a pak jdu konkrétně na web daného ubytování a podpořím je přímo, takže Booking.com jim nic nestrhne.

Klasické hotely jsou pro vás tedy tabu?

Je to podpora mezinárodních korporací, ne podpora místního turismu. Peníze odcestují jinam. Není to ani tak ekologicky, ale spíše eticky problematické.

Co říkáte na omezování „overturismu“, tedy přesycení některých destinací turisty?

Vím, že třeba v Benátkách už omezují množství lidí, kteří tam mohou přijet. To mi dává smysl, protože některá místa jsou extrémně oblíbená a je nutné to regulovat. Já nemám ráda masová místa, z osobního důvo-

"Pokud člověk vidí zvíře z dálky, jako na safari, nenahání ho, neruší ho, tak proč ne. Ale ježdění na slonovi, který je většinou na řetězu, často ho trochu opijí alkoholem, týrají ho, aby ho vychovali, to je za mě naprosto mimo," říká Pavla Wernerová. Ilustrační foto: Quang Nguyen Vinh, Pexels

du se jim vyhýbám, nechci být nacpaná mezi tunou lidí. Vyhledávám většinou odlehlejší oblasti.

Co by si podle vás lidé měli ze zahraniční vozit jako vzpomínku?

Ve většině případů se vozí strašné tretky, doma akorát zabírají místo. Já třeba ráda vozím jídlo, fandím místním specialitám, může to být třeba koření, olivy. V mnoha zemích je už zakázáno vyvážet i mušle, pokud by je u člověka našli, byl by to velký problém. Navíc v tom nevidím smysl: proč vozit do Česka mušle, když sem nepatří?

A co různé atrakce pro turisty, třeba se zvířaty?

Lidé rádi jezdí nebo by chtěli jezdit na slonech, což je další etický problém. To jsou turistické pasti. Pokud člověk vidí zvíře zdálky, jako na safari, nenahání ho, neruší ho, tak proč ne. Ale ježdění na slonovi, který je většinou na řetězu, často ho trochu opijí alkoholem, týrají ho, aby ho vychovali, to je za mě naprosto mimo.

I projížďka na velbloudech je na hraně. Není to sice divoké zvíře, ale také bych to nepodpořila. Vadí mi, že velbloud tahá turisty celý den, neodpočine si, pochybuji, že má reálně půl hodiny za den klid. Nebo plavání s delfíny, kdy se divoké zvíře zvyklé žít v oceánu odchytí do akvária, cvičí ho, separují od skupiny, nutí ho dělat věci, které mu nejsou příjemné. To je proti přirozenosti zvířat.

Zjevně máte ráda zvířata, jak moc vás trápí při cestování ta toulavá?

Byla jsem překvapená, že třeba v Kostarice jsem se s nimi vůbec nesetkala, zato třeba v Rumunsku se hodně řeší problém toulavých psů. Podporuji neziskovku Heart for Romanian Dogs, která tam z Česka dováží potraviny, stelivo, podporují rumunské psy a záchranáře. Protože v Rumunsku toulavé psy klidně odstřelí, ve státních útulcích vůbec neřeší jejich ochranu a zdraví. Zachraňují je soukromé útulky a ty mají problémy s financováním.

V Rumunsku s námi týden chodil jeden toulavý pes, ale nešlo s ním nic dělat, byla jsem z toho smutná. Někdy u moře bývají toulavé kočky, jsou

emocné, potřhané, člověk pak jezdí domů dost frustrovaný. Ze zvířat jsem vždycky nejvíc naměkko.

Řešíte také, jakou kosmetiku na cestách používáte?

Velké téma je používání opalovacích krémů. Spousta z nich obsahuje látky, které ničí korály a obecně životní prostředí v moři. Používám tedy ekologické opalovací krémy, klasickým se vyhýbám. Jsou i pláže, kde jsou opalovací krémy úplně zakázané, v tom velkém množství to je opravdu problém. Čili doporučuji i ostatní kosmetiku používat přírodní, ale opalovací krémy jsou určité při cestování prioritou.

Co si myslíte o uhlíkových offsetech, jejichž prostřednictvím kompenzujete svoje emise CO2 vznikající cestováním, třeba příspěvkem na vysazování stromů?

Smysl vidím tam, kde je vše transparentní. Sama třeba využívám českou offsetovou organizaci Offsetujeme CO2, ale u offsetů, které nabízejí přepravní společnosti, mám problém se zorientovat v tom, kam příspěvek vůbec putuje. Často to bývají dost pochybné projekty. U leteckých společností je to úplně netransparentní, spousta z nich si vytváří vlastní offsetové firmy a financují tím vlastně samy sebe. Navíc kompenzace by neměla být snadná, to nikoho od létání neodradí.

Profesně se zabýváte ekologickým investováním. Podělíte se o tipy?

Pro etické investování je specifické to, že nemá jednotnou definici, každý si může představit něco jiného. Jedna skupina třeba nechce investovat do Facebooku, část lidí si řekne, že to je zrovna v pořádku, ale zásadně nechtějí dávat prostředky do fosilních paliv. Záleží na osobní morálce, každý to bere trochu jinak. Pro mě osobně jsou neakceptovatelná fosilní paliva, zbraně, testování na zvířatech, kožešinový průmysl, v podstatě i farmaceutický průmysl. Naopak investuji do vodohospodářství, obnovitelných zdrojů, podporuji nějaké menší lokální firmy, třeba medovou farmu. Nedávno jsem investovala do mezinárodní vzdělávací platformy, která se zaměřuje na vzdělávání žen v investování. Nástrojů je mnoho – od akcií, akciových fondů přes dluhopisy po půjčky firmám. ■

“

**VE VĚTŠINĚ PŘÍPADŮ SE
VOZÍ STRAŠNÉ TRET KY,
DOMA AKORÁT ZABÍRAJÍ
MÍSTO. JÁ TŘEBA RÁDA
VOZÍM JÍDLO, FANDÍM
MÍSTNÍM SPECIALITÁM,
MŮŽE TO BÝT TŘEBA
KOŘENÍ, OLIVY.**

PAVLA WERNEROVÁ

Je příznivkyní udržitelného způsobu života a finanční poradkyní se specializací na ekologické investování. Založila projekt Za lepší život, kterým se snaží inspirovat lidi, aby řešili ekologii a etiku ve všech sférách svého života, ať už doma nebo v zaměstnání. Napsala knihu Konec doby odpadové.

ALEŠ
DAMM

První česká solární parkoviště jsou dražší než fotovoltaické elektrárny, ale zájem o ně je, tvrdí šéf společnosti Greenbuddies Charging

Autor: Zuzana Keményová

Ve Francii nebo v Německu zákon uvádí jako povinnost osadit část parkoviště fotovoltaickými panely. V tuzemsku se solární parkoviště neboli carporty připravují u letišť, hotelů nebo skladů. „V Česku máme rozjednaných několik prvních instalací,“ říká Aleš Damm, ředitel české společnosti Greenbuddies Charging, která se na fotovoltaické elektrárny spojené s parkovištěm aut specializuje.

Fotovoltaické panely jsou umístěné na přístřešcích, pod nimiž auta parkují. Nejenže tedy vyrábějí elektřinu, ale také auta chrání před vlivy počasí. Největší tuzemskou fotovoltaiku zastřešující parkoviště má ČEZ přímo u Jaderné elektrárny Dukovany. Za první rok provozu překonala původně očekávané množství vyrobené energie. Druhé největší solární parkoviště vzniká v České zbrojovce.

Mezi další solární trendy patří podle něj velké fotovoltaiky na skládkách nebo úzkoprofilové panely, které jsou lehké a dají se umístit i na starší střechy, jež by klasickou fotovoltaickou elektrárnu neunesly.

V Česku máte rozjednané první projekty solárních carportů. Kdo o ně má zájem?

Češi si zjišťují, kdo a co na tomto poli nabízí. Tenhle segment je totiž ve srovnání s klasickou fotovoltaikou – ať už střešní, nebo pozemní – stále nový. Jelikož v Česku jsou tyto projekty ve fázi jednání, nemohu prozradit konkrétní jména firem. Můžu ale říct, že poptávku od státní

nebo městské instituce nemáme, jedná se o výhradně firemní zákazníky.

Jsou to většinou výrobci a v jednom případě provozovatel komerčního parkoviště nedaleko Prahy. Jedná se ale také o logistické areály, které mají velké plochy parkoviště a nechtějí, aby sloužily jen jednomu účelu, k parkování aut. V Rakousku – a myslím si, že to bude brzy trend i v Česku – mají zájem třeba lázně nebo hotely s přilehlými parkovišti, která je pro tenhle účel možné použít. Pro solární carporty doplněné o nabíječky pro elektromobily se hodí jakákoli místa, kde lidé minimálně na několik hodin či několik dnů parkují. Ideální jsou například fotbalové stadiony, letiště a podobně. Tam všude je možné postavit přístřešek, na něj položit fotovoltaiku a instalovat nabíječky.

Můžete říct něco víc o firmách, s nimiž jednáte?

Jsou to výrobci v oblasti automotive nebo jejich subdodavatelé. Jedna společnost, která s námi jedná, se zaměřuje na součástky pro budoucí elektromobilitu. Tady v Česku jednáme také s jedním provozovatelem veřejného parkoviště nedaleko letiště, který dokonce uvažuje nad tím, že by nebylo špatné mít tam také bateriové úložiště, aby mohl poskytnout dobíjení elektromobilů svým zákazníkům.

Poměrně často se jedná o dcery větších zahraničních firem. Mají určité povinnosti z titulu legislativy Evropské unie a ESG reportů. Pro ně je carport důležitým nástrojem, jak dosáhnout snížení emisí přímo u sebe, na vlastním pozemku. V Německu třeba máme mezi potenciálními zákazníky jeden z velkých světových e-shopů. Hotové carporty máme však zatím pouze v zahraničí, dělali jsme třeba největší carport v Rakousku u termálních lázní ve městě Lutzmannsburg pro zhruba 450 parkovacích míst.

Elektřina z těchto carportů jde do sítě, nebo se z ní nabíjejí parkující elektromobily?

Obojí je možné. Přístřešky se nestavějí primárně proto, aby se z nich nabíjely elektromobily, i když velmi často součástí instalace nabíječky jsou. Primární účel je fotovoltaika jako taková – staví se hlavně proto, abyste plochu parkoviště mohli využít pro generování elektřiny. Je to

Největší tuzemskou fotovoltaiku zastřešující
parkoviště má ČEZ přímo u Jaderné elektrárny
Dukovany. Za první rok provozu překonala
původně očekávané množství vyrobené
energie. Druhé největší solární parkoviště
vzniká v České zbrojovce. Ilustrační foto:
Kindel Media, Pexels

vlastně klasická fotovoltaika, ale místo na střeše je na vyvýšené ploše nad parkovištěm. Navíc přístřešky poskytují ochranu aut i jejich posádek před nepříznivými vlivy počasí.

Musí konstrukce splňovat zvláštní parametry?

Je několik typů carportů. Teď v Rakousku stavíme hliníkovou variantu, která patří mezi méně nákladné. Dá se namontovat na zemní vruty, protože konstrukce je lehká. Není potřeba dělat složité betonové základy. Instalace velkého carportu je v podstatě stavba a ta podléhá řadě požárně bezpečnostních, stavebních, statických a dalších pravidel dané země.

Je nákladnější dát soláry na střechu, nebo na carport?

Z hlediska nákladů je jednodušší a levnější dát je na střechu. Nicméně ta střecha musí mít nějaké parametry, statiku a musí se počítat s tím, že ponese náklad. Jenže to uvažování není buď-anebo, ale klidně obojí, tedy ideálně jak střešní fotovoltaická elektrárna, tak solární carport.

O kolik jsou carporty dražší než klasické fotovoltaické panely na střechách a je to pro firmy překážka k jejich pořízení?

Carporty jsou dražší přibližně o 40 procent, protože podkonstrukce pod nimi přece jen zahrnuje určitou masu materiálu. Navíc veškerá inženýrská činnost kolem toho je náročnější než u střech. Jde ale skutečně jen o přibližné číslo. Je to, jako když se zeptáte, kolik stojí auto. Záleží na mnoha vlastnostech a okolnostech kolem instalace. Nákladovost a ekonomika jsou otázkou, kterou firmy v souvislosti s instalacemi carportů řeší nejvíce. Jsou ovšem i takové, které na to moc nehledí.

Jakou má tedy firma motivaci pořídit si solární carport, když je dražší než panely na střechu?

Je to často vedle střechy další využitelný prostor, carport navíc poskytuje ochranu aut, osob či zboží pod ním. Máme zákazníka, který skladuje bubny s kabely, chce je mít kryté. Takže pro něj to dává smysl. V neposlední řadě pro některé zákazníky je to pořád otázka prestiže.

Jestliže máte velké lázně s hotelem, jako je například komplex v Burgenlandu v Rakousku, takový solární carport už zdaleka přitahuje zrak a vypadá to moderně a pěkně.

Dají se na pořízení carportů čerpat dotace?

Ano, na solární carporty a případně i na baterky se vtahují dotace úplně stejné jako na klasické fotovoltaické panely a firmy je mohou čerpat, například z Modernizačního fondu RES+ výzvy číslo 1 nebo 2 dle velikosti instalace.

Jaké jsou další trendy v solární výstavbě?

Neustále stoupá zájem o agrovoltaiku. Umožňuje nezabírat zemědělskou půdu, a přesto plochy využívat k výrobě elektřiny. Trendem jsou i plovoucí elektrárny na vodních plochách, hodně se v tom angažují zkušení hráči, vedle Greenbuddies například ČEZ. Zajímavou novou formou solárních instalací je také výstavba na skládkách. Jedná se o plochy, které by se jinak využít nedaly, respektive jejich sanace by stála příliš mnoho peněz. V takových případech se vyplatí na nich vystavět fotovoltaiku. Má to ale svá specifika, hlavně v ukotvení a dimenzaci nosné konstrukce, musí se také provést detailní průzkum podloží. Takové projekty jsme realizovali v Nizozemsku, Belgii či v Rakousku.

Co se týče brownfieldů, naposledy jsme stavěli v bývalých lomech ve Francii a v Nizozemsku, například u lesa Bovenfeld nebo na bývalém nákladovém nádraží v Německu. Jedna naše plovoucí realizace se nachází v zatopeném lomu.

Dalším trendem je, že se výrazně rozšiřuje paleta druhů střech, na které se panely dají instalovat. Dříve jsme byli omezeni materiálem, podkonstrukce se musely vrtat a bylo třeba dávat pozor, aby střechy nepropouštěly vodu a tak dále. Dnes se na řadu choulostivějších povrchů na vodorovné střechy používají balastní systémy, což je zjednodušeně řečeno zatížení, například betonovým prefabrikátem.

Navíc i střechy, které se kvůli staticce dříve využít nedaly, dnes využít můžeme, protože na ně položíme lehčí, úzkoprofilové panely, což je také novinka. Zájem o fotovoltaiku neklesá, takže se dá předpokládat, že tyhle evoluční kroky budou pokračovat i do budoucna.

Existují už panely, které se dají instalovat na historický dům a schválí je památkáři?

Ano, dnes už existují solární tašky, byť tohle řešení není v Česku ještě moc rozšířené. Všechno má své klady a zápory. Taška sice vypadá historicky, ale má mnohem menší plochu než panely, takže je k ní zapotřebí mnohem více spojů a vznikají i větší energetické ztráty. Efektivita takové fotovoltaiky je tedy nižší. I proto dnes solární tašky zatím testují spíše solární nadšenci. ■

ALEŠ DAMM

- Ředitel a jednatel Greenbuddies Charging vystudoval VŠE v Praze.
- Působil jako manažer ve společnostech ČEZ, Vodafone, Nortel, Eurotel, IBM.
 - Od dubna 2019 vede českou společnost Greenbuddies Charging, která se zaměřuje na dodávky řešení a instalace nabíjení elektromobilů.
- Zajímá se o turistiku, cyklistiku. Navštěvuje rockové a jazzové koncerty. Je ženatý, má dvě dospělé děti a žije v Mikulově.

“

**NEUSTÁLE STOUPÁ ZÁJEM
O AGROVOLTAIKU.
UMOŽŇUJE NEZABÍRAT
ZEMĚDĚLSKOU PŮDU,
A PŘESTO PLOCHY VYUŽÍVAT
K VÝROBĚ ELEKTŘINY.**

NEPROPADEJ SKEPSI,
PROPADNI EKONEWS.

Ekonews je zpravodajský web zaměřený na ekologická a udržitelná témata. Přináší aktuální informace, analýzy a rozhovory, které pokrývají široké spektrum problémů spojených s ochranou životního prostředí, klimatickou změnou, cirkulární ekonomikou a udržitelným životním stylem. Ekonews se věnuje nejen domácím, ale i globálním událostem a iniciativám, přičemž si klade za cíl podpořit lepší informovanost společnosti a inspiraci k odpovědnějšímu přístupu k planetě.

Pomáháme měnit podnikání a spotřebitelské návyky směrem k odpovědnosti a udržitelnosti. Staňte se součástí pozitivních změn.

[Podpořte Ekonews](#)

Odebírejte náš newsletter

Ekonews
zpravodaj!

Výběr článků
pravidelně ve
vašem e-mailu

Vydalo roku 2024
Ekonews For Future Media
Vrchlického 22, 150 00, Praha 5